
Практичний посібник

Створення органів самоорганізації населення у сільській місцевості

Посібник створено в рамках проекту: "Органи самоорганізації населення як органи місцевого самоврядування". Виконавець проекту: Західно-український ресурсний центр (ЗУРЦ) за фінансової підтримки Національного фонду в підтримку демократії.

м. Львів, 2011 р.

Західноукраїнський ресурсний центр
вул. Лисенка 21, 1-й поверх
79008 м. Львів, Україна
тел/факс: 380-32-2976624, 2976813
e-mail: office@zurc.org
http://www.zurc.org

Над видавництвом працювали:

Підготовка матеріалів: Тетяна Яцків, Леонід Тарасенко
Упорядник: Петро Лазарчук

Ви тримаєте у руках посібник, який знайомить читачів із технологією, порядком та юридичними аспектами створення органів самоорганізації населення (ОСН) в Україні. Принципи, описані у посібнику, можуть використовуватися для створення ОСН як в містах, так і у сільській місцевості України.

Інформація, подана у даному посібнику, не є суто теоретичним матеріалом. Механізм створення ОСН, описаний у цій книзі, був випробуваний на практиці, в результаті чого було створено три ОСН у селах Львівської області, які не мають власної сільської ради, а саме:

ОСН "Перспектива" у селі Бусовисько, Верхньолужоцька сільська рада Старосамбірського району.

ОСН "Рух громади" у с. Рогізно, Бережницька сільська рада Жидачівського району.

ОСН "Бабиці" у с. Бабиці, Вузьківська сільська рада Радехівського району.

Кожному з даних ОСН сільська рада, крім власних повноважень ОСН, наділена Закон України "Про органи самоорганізації населення", делегувала ще й деякі повноваження сільській раді у відповідності до ЗУ "Про місцеве самоврядування в Україні". Крім цього, сільська рада виділила необхідне приміщення та інші матеріально – технічні засоби для реалізації органом самоорганізації населення власних та делегованих повноважень.

Даний практичний посібник може бути цікавим для ініціативних груп сільських громад, для службовців органів місцевої влади, а також для активістів громадських організацій та для широкого кола небайдужих зацікавлених читачів.

Створення органів самоорганізації населення у сільській місцевості – 64 стор. Друк ФОП Кудла, 2011 р. Тираж 1000 екз.

Зміст

1. Державна реєстрація органів самоорганізації населення.....	4
2. Територія, в межах якої діє орган самоорганізації населення.....	7
3. Хто створює органи самоорганізації населення та може бути обраний до них.....	8
4. Суб'єкти прав, пов'язаних зі створенням і функціонуванням органів самоорганізації населення.....	9
5. Порядок створення та реєстраційні процедури для органу самоорганізації населення.....	10
6. Легалізація органу самоорганізації населення.....	10
7. Легалізація органу самоорганізації населення шляхом письмового повідомлення.....	11
8. Ініціювання створення органу самоорганізації населення. Протокол загальних зборів (конференції) про створення органу самоорганізації населення.....	12
9. Список учасників зборів (конференції) жителів за місцем проживання.....	15
10. Подання заяви до місцевої ради щодо створення органу самоорганізації.....	16
11. Надання дозволу на створення органу самоорганізації населення місцевою радою.....	16
12. Загальні збори (конференція) жителів за місцем проживання щодо затвердження Положення та обрання органу самоорганізації населення.....	17
13. Положення про орган самоорганізації населення.....	20
14. Права і обов'язки членів органу самоорганізації населення.....	24
15. Легалізація органу самоорганізації населення шляхом реєстрації.....	28
16. Розгляд заяви про реєстрацію органу самоорганізації населення: строки, рішення.....	29
17. Державна реєстрація юридичної особи.....	30
Додатки.....	36
Нормативно-правові акти, література.....	63

1. Державна реєстрація органів самоорганізації населення

Органи самоорганізації населення вважаються одним із способів реалізації локальної демократії та практичним втіленням положень статті 5 Основного Закону України, яка передбачає, що носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ, який здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Органи самоорганізації є складовою системи місцевого самоврядування, як це передбачено у статті 5 Закону України "Про місцеве самоврядування". Органи самоорганізації населення є однією із форм участі членів територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах у вирішенні окремих питань місцевого значення.

Поняття органу самоорганізації населення, відмінності від інших організацій та органів

Правовий статус, порядок організації та діяльності органів самоорганізації населення визначається Законом України "Про органи самоорганізації населення" від 11 липня 2001 року, окремі питання визначаються Законом України "Про місцеве самоврядування в Україні" від 21 травня 1997 року. Також нормативно-правову базу для діяльності органів самоорганізації населення складає Конституція України, інші закони, акти Президента, КМУ, центральних та місцевих органів виконавчої влади, рішення відповідних органів місцевого самоврядування, рішення місцевого референдуму, статuti територіальних громад, розпорядження сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті (у разі її створення) ради, видані у межах своїх повноважень, положень про органи самоорганізації населення, рішення зборів (конференції) жителів за місцем проживання, які їх обрали. Орган самоорганізації населення, утворений за дозволом районної у місті ради, керується у своїй діяльності також рішеннями міської ради та її виконавчого органу.

Відповідно до статті 2 Закону про органи самоорганізації населення, органи самоорганізації населення — це представницькі органи, що створюються жителями, які на законних підставах проживають на території села, селища, міста або їх частин, для вирішення завдань, передбачених цим Законом. Органами самоорганізації населення є будинкові, вуличні, квартальні комітети, комітети мікрорайонів, комітети районів у містах, а також сільські, селищні комітети.

Основними завданнями органів самоорганізації населення відповідно до Закону є такі:

- створення умов для участі жителів у вирішенні питань місцевого значення в межах Конституції і законів України;
- задоволення соціальних, культурних, побутових та інших потреб жителів шляхом сприяння у наданні їм відповідних послуг;
- участь у реалізації соціально-економічного, культурного розвитку відповідної території, інших місцевих програм.

Принципи, на яких базується організація та діяльність органу самоорганізації населення, також визначені Законом. Зокрема, це такі принципи як:

- законність,
- гласність,
- добровільність щодо взяття окремих повноважень селищної, міської, районної в місті (у разі її створення) ради;
- територіальність,
- виборність,
- підзвітність, підконтрольність та відповідальність перед відповідними радами;
- підзвітність, підконтрольність та відповідальність перед жителями, які обрали орган самоорганізації населення;
- фінансова та організаційна самостійність.

Багато ознак в органах самоорганізації населення є від громадської організації, зокрема, дослідники та практики вказують, що, подібно до громадської організації, органи самоорганізації населення працюють на громадських засадах (частково громадських), їх діяльність базується на засадах добровільності¹, вони самостійно обирають, які повноваження виконуватимуть.

Органи самоорганізації мають ознаки також і публічного органу влади, адже виконують власні повноваження (повноваження, надані відповідно до Конституції та законів України сільською, селищною, міською або районною у місті (у разі її створення) радою органу самоорганізації населення під час його утворення) та делеговані повноваження органу самоорганізації населення - повноваження сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі її створення) ради, якими вона додатково наділяє орган самоорганізації населення.

Органи самоорганізації мають ознаки також і публічного органу влади, адже, окрім власних повноважень, можуть виконувати так звані делеговані повноваження - сільська, селищна, міська, районна у місті (у разі її ство-

¹ Створення, реєстрація та діяльність органів самоорганізації населення (рекомендації для тих, хто вирішив скористатися можливостями локальної демократії)// Методичні рекомендації, підготовлені Миколаївською міською громадською організацією "Фонд розвитку м. Миколаєва", 2005 р. – С. 3.

рення) ради можуть додатково наділити орган самоорганізації населення повноваженнями, які не належать до виключних повноважень цих рад. На жаль, в Україні такого делегування ще не відбувалося, хоча з боку органів самоорганізації населення були поодинокі спроби ініціювати його.

Також громадські організації мають особливості більшого угляду у створенні (потрібно тільки троє засновників); натомість органи самоорганізації є представницькими органами жителів частин чи населених пунктів певних територіальних одиниць; окрім того, вони мають бути підзвітними, підконтрольними та відповідальними перед відповідними радами, а також перед жителями, які їх обирають; натомість у громадська організація відповідальна тільки перед своїми членами.

Виникають проблеми розмежування також і на практиці; ці спори доводиться вирішувати і в судовому порядку. Зокрема, активісти оскаржували відмову Головного управління юстиції в м. Києві в легалізації громадської організації під назвою Комітет будинків №№ 41,50 вул. Солов'їна –Пирогів". Троє громадян прийняли рішення про заснування громадської організації під такою назвою у порядку, передбаченому Законом України "Про об'єднання громадян", подали документи на легалізацію, проте 22 січня 2009 року вони отримали лист, в якому повідомлялося про відмову в реєстрації громадської організації "Комітет будинків №№ 41,50 вул. Солов'їна –Пирогів". Вони оскаржували відмову в легалізації організації. Суд відмовив у задоволенні позову. Він виходив із основних положень, які дозволяють розмежувати громадські організації та органи самоорганізації населення.

Зокрема, було встановлено, що правовий статус, порядок організації, легалізації та діяльності такого об'єднання регулюються Законом України "Про органи самоорганізації населення", що, в свою чергу, виключає реєстрацію даного об'єднання відповідно до вимог Закону України "Про об'єднання громадян". Положення статті 1 Закону України "Про об'єднання громадян" вказує, що дія цього Закону не поширюється на релігійні, кооперативні організації, об'єднання громадян, що мають основною метою одержання прибутків; комерційні фонди, органи місцевого та регіонального самоврядування (в тому числі ради і комітети мікрорайонів, будинкові, вуличні, квартальні, сільські, селищні комітети), органи громадської самодіяльності (народні дружини, товариські суди тощо), інші об'єднання громадян, порядок створення і діяльності яких визначається відповідним законодавством. Крім того, згідно з ч. 2 ст. 3 Закону України "Про органи самоорганізації населення" органами самоорганізації населення є будинкові, вуличні, квартальні комітети, комітети мікрорайонів, комітети районів у містах, сільські, селищні комітети. Таким чином, проаналізувавши всі вимоги викладених

вище законів, що регулюють порядок реєстрації та легалізації громадських організацій, суд дійшов висновку, що рішення про відмову у легалізації було правомірним.²

2. Територія, в межах якої діє орган самоорганізації населення

Як уже зазначалось, органи самоорганізації населення створюються за територіальною ознакою. Відповідно до статті 7 Закону "Про органи самоорганізації населення" від 11 липня 2001 року, територією, у межах якої діє орган самоорганізації населення, може бути частина території села, селища, міста, району в місті, у межах якої проживають жителі, які обрали цей орган.

Територія, у межах якої діє орган самоорганізації населення, визначається рішенням ради, що дала дозвіл на створення:

- сільського, селищного комітету - в межах території села, селища, якщо його межі не співпадають з межами діяльності сільської, селищної ради;
- вуличного, квартального комітету - в межах території кварталу, кількох, однієї або частини вулиці з прилеглими провулками в місцях індивідуальної забудови;
- комітету мікрорайону - в межах території окремого мікрорайону, житлово-експлуатаційної організації в містах;
- будинкового комітету - в межах багатоквартирного будинку (кількох будинків) в державному і громадському житловому фонді та фонді житлово-будівельних кооперативів;
- комітету району в місті - в межах одного або кількох районів у місті, якщо його межі не співпадають з межами діяльності районної у місті ради.

Відповідно до таких визначених Законом "територій" можуть створюватись органи самоорганізації населення, а саме (ОСН) села чи селища, якщо його межі не співпадають з межами діяльності сільської, селищної ради, кварталу; кількох, однієї або частини вулиці з прилеглими провулками в місцях індивідуальної забудови, території окремого мікрорайону, житлово-експлуатаційної організації в містах; в межах будинку (кількох будинків) в державному і громадському житловому фонді та фонді житлово-будівельних кооперативів; в межах одного або кількох районів у місті, якщо його межі не співпадають з межами діяльності районної у місті ради. Закон "Про органи

² Постанова Окружного адміністративного суду м. Києва у справі за позовом Позніченко О.Ф. до Головного управління юстиції у м. Києві про зобов'язання вчинити певні дії від 23.09.2009 р. знаходиться в єдиному реєстрі судових рішень або з нею можна ознайомитись на порталі "Юрист НГО" (lawngo.net) в розділі "Судові рішення".

самоорганізації населення" заклав основний принцип створення органів самоорганізації населення та призначення їхнього створення – не дублювання уже існуючих органів місцевого самоврядування (місцевих рад), а створення та діяльність представницького органу, де не діють чи не повністю охоплюють своєю діяльністю місцеві ради (тому наприклад, комітет району в місті створюється в межах одного або кількох районів у місті, якщо його межі не співпадають з межами діяльності районної у місті ради, так само і сільський, селищний комітет - в межах території села, селища, якщо його межі не співпадають з межами діяльності сільської, селищної рад).

3. Хто створює органи самоорганізації населення та може бути обраний до них

Відповідно до статті 6 Закону України "Про органи самоорганізації населення", жителі відповідної території діяльності органу самоорганізації населення, які проживають на цій території на законних підставах, мають право бути обраними та обирати представників до цього представницького органу.

Як і у визначенні права вибору до інших органів влади та органів місцевого самоврядування своїх представників, слід враховувати такі вимоги: вік, за якого виникає право голосу (стаття 70 Конституції України передбачає, що право голосу на виборах і референдумах мають громадяни України, які досягли на день їх проведення вісімнадцяти років), дієздатність (стаття 70 Конституції вказує, що не мають права голосу громадяни, яких визнано судом недієздатними), а також критерій осілості (жителі, які на законних підставах проживають на території діяльності органу самоорганізації).

Відповідно до частини 2 статті 6 Закону, забороняються будь-які обмеження права жителів, які проживають на відповідній території, на участь у відповідному органі самоорганізації населення залежно від їх раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, мовних або інших ознак.

Враховуючи те, що в законах України існують різні визначення щодо того, чи мають це бути тільки громадяни, чи жителі (в тому числі іноземці, особи без громадянства та ін.) території органу самоорганізації, виникає чимало проблем. Наступна таблиця відображає наявні суперечності.

4. Суб'єкти прав, пов'язаних зі створенням і функціонуванням органів самоорганізації населення

№	Право, пов'язане зі створенням і функціонуванням органів самоорганізації населення	Суб'єкти цього права	Нормативний акт, що визначає суб'єктів цього права
1.1.	Право ініціювати створення органу СОН	Жителі.	Конституція України (ст. 140), Закон "Про місцеве самоврядування в Україні" (ст. 14)
1.2.	Право ініціювати створення органу СОН	Частина жителів, які тимчасово або постійно проживають на відповідній території в межах села, селища, міста.	Закон "Про місцеве самоврядування в Україні" (ст. 1)
1.3.	Право ініціювати створення органу СОН	Жителі, які мають право голосу, через конференцію (загальні збори) жителів. Відповідно до ст. 6 цього Закону, право голосу мають жителі, які на законних підставах проживають на відповідній території.	Закон України "Про органи самоорганізації населення" (ст. 8)
2.	Право обирати персональний склад органу СОН	Жителі, які на законних підставах проживають на відповідній території (<i>територіальна мікрогрупа</i>).	Закон України "Про органи самоорганізації населення" (ст. 6)
3.	Право бути обраними до персонального складу органу СОН	Жителі, які на законних підставах проживають на відповідній території (<i>територіальна мікрогрупа</i>).	Закон України "Про органи самоорганізації населення" (ст. 6)

Через ці суперечності на практиці реалізувати право на участь в створенні та функціонуванні органів самоорганізації населення можуть тільки громадяни.

5. Порядок створення та реєстраційні процедури для органу самоорганізації населення

Процес створення та реєстрації визначений Законом про органи самоорганізації населення; окрім того, кожна стадія створення пов'язана із тими чи іншими адміністративними процедурами, які впливають на успішну реєстрацію. Тому мова буде йти також про порядок ініціювання створення органу самоорганізації населення та подальші кроки.

Етапами створення органу самоорганізації можна назвати такі:

- ініціювання створення органу самоорганізації (також на конференції (зборах),
- подання заяви до місцевої ради щодо створення органу самоорганізації,
- надання дозволу на створення органу самоорганізації населення сільською, селищною, міською, районною у місті (у разі її створення) радою,
- загальні збори (конференція) жителів за місцем проживання щодо затвердження Положення та обрання органу самоорганізації населення,
- проведення державної реєстрації органу самоорганізації населення.

До цього слід додати два етапи у разі реєстрації як юридичні особи: легалізація шляхом реєстрації та реєстрація юридичної особи (внесення відомостей до держ. реєстру) або легалізація шляхом повідомлення. Переважно органи самоорганізації населення обирають спосіб реєстрації юридичної особи, і навіть експерти Всеукраїнської асоціації сприяння самоорганізації населення вказують, що, якщо дотримуватись усіх етапів створення органу самоорганізації населення, як це передбачено законодавством, реєстрація ОСН є найлегшим способом. Окрім того, місцеві ради та такі ОСН мають більше можливостей працювати із коштами.

6. Легалізація органу самоорганізації населення

Закон про органи самоорганізації населення (стаття 13) визначає, що легалізація органу самоорганізації населення є обов'язковою і здійснюється шляхом його реєстрації або повідомлення про заснування.

Також вказується, що у разі реєстрації орган самоорганізації населення набуває статусу юридичної особи. Реєстрація органу самоорганізації населення здійснюється виконавчим комітетом відповідної ради.

Таким чином, легалізація органу самоорганізації населення визначає такі ж способи, як і для громадської організації, що передбачено Законом Укра-

їни "Про об'єднання громадян". Як і в випадку громадських організацій, так само і органи самоорганізації населення не набувають статусу юридичної особи після реєстрації у виконкомі місцевої ради. З 2007 року діє Закон "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, який визначає, що організації, для яких встановлений іншими законами особливий процес створення та реєстрації, повинні все одно реєструватись у порядку, передбаченому Законом про реєстрацію, і тільки з моменту внесення відомостей (реєстрації) в єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, набувають статусу юридичної особи.

Водночас, оскільки державні реєстратори відповідно до Закону "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців" діють при виконкомів місцевих рад – міст обласного значення, то у цих випадках функції по легалізації органів самоорганізації населення та реєстрації юридичної особи можуть бути покладені на державних реєстраторів, і в такому випадку не буде потрібно проходити "подвійну процедуру". Натомість, у більшості інших випадків доводиться спочатку легалізуватись у виконкомі місцевої ради, як це передбачено у Законі "Про органи самоорганізації населення", а згодом вносити дані до реєстру юросіб та фізичних осіб-підприємців. І саме з моменту такого внесення орган самоорганізації населення набуває прав та обов'язків юридичної особи.

Слід також вказати, що частина 12 статті 13 Закону "Про органи самоорганізації населення" встановлює обов'язок виконавчого комітету сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі її створення) ради затверджувати методичні рекомендації щодо порядку здійснення легалізації органів самоорганізації населення, а також зобов'язує надавати необхідну організаційну та правову допомогу органам самоорганізації населення у проведенні їх легалізації.

7. Легалізація органу самоорганізації населення шляхом письмового повідомлення

Як вказується у Законі України "Про органи самоорганізації населення", органи самоорганізації населення можуть легалізувати своє заснування шляхом письмового повідомлення відповідного виконавчого комітету сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі її створення) ради.

У випадку такого способу легалізації орган самоорганізації населення не набуває статусу юридичної особи.

Законом не визначаються обов'язкові реквізити або ж вимоги до вказування даних про такий орган самоорганізації у випадку легалізації шляхом

повідомлення. У тому, числі не вказується, хто має подавати та підписувати таку заяву. Найбільш імовірним та юридично правильним було и подання та підписання саме тими, кого уповноважили загальні збори (конференція) жителів за місцем проживання (що вирішується на зборах та фіксується у протоколі). Проте законодавчо не встановлено обмежень щодо подання тільки головою органу самоорганізації населення.

Також Закон України "Про органи самоорганізації населення" не передбачає підстав для відмови у легалізації органу самоорганізації населення таким способом.

8. Ініціювання створення органу самоорганізації населення.

Протокол загальних зборів (конференції) про створення органу самоорганізації населення

Порядок ініціювання визначений головним чином статтею 8 Закону про органи самоорганізації населення.

Зокрема, з ініціативою про створення органу самоорганізації населення до сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі її створення) ради можуть звернутися збори (конференція) жителів за місцем проживання за умови, якщо в них брало участь (було представлено) не менше половини жителів відповідної території, які мають право голосу.

Нагадаємо, що такими територіями можуть бути: для сільського, селищного комітету - в межах території села, селища, якщо його межі не співпадають з межами діяльності сільської, селищної ради; вуличного, квартального комітету - в межах території кварталу, кількох, однієї або частини вулиці з прилеглими провулками в місцях індивідуальної забудови; комітету мікрорайону - в межах території окремого мікрорайону, житлово-експлуатаційної організації в містах; будинкового комітету - в межах будинку (кількох будинків) в державному і громадському житловому фонді та фонді житлово-будівельних кооперативів; комітету району в місті - в межах одного або кількох районів у місті, якщо його межі не співпадають з межами діяльності районної у місті ради.

Водночас, Закон не регламентує порядку скликання таких зборів щодо ініціювання створення органу самоорганізації.

У деяких містах прийняті положення про порядок проведення загальних зборів за місцем проживання громадян, статути окремих міст визначають

особливості скликання таких зборів щодо ініціативи створення органу самоорганізації населення. Якщо є такі локальні акти, які визначають особливості скликання та проведення цих зборів, то потрібно їх враховувати у кожному окремому випадку, також слід також вказати, що вони можуть і суперечити законам України.

Так, зокрема і наступний після Закону "Про місцеве самоврядування в Україні" акт: Постанова Верховної Ради України "Про затвердження Положення про загальні збори громадян за місцем проживання в Україні" від 17 грудня 1993 року — багато в чому суперечить Закону.

Якщо говорити про вимоги (законодавчі рамки), які висуває Закон про органи самоорганізації населення та Закон про місцеве самоврядування, це такі:

- ініціативу про створення органу самоорганізації приймають збори жителів за місцем проживання;
- таку ініціативу може прийняти також конференція жителів за місцем проживання (коли є труднощі представлення великої кількості жителів, можуть брати участь їхні представники);
- ініціатива створення органу самоорганізації має виходити від жителів відповідної території;
- таку ініціативу має розглянути і підтримати більшістю голосів конференція жителів за місцем проживання (коли є труднощі представлення великої кількості жителів, можуть брати участь їхні представники);
- право на участь (право бути представленими) у таких зборах (конференції) має не менше половини жителів відповідної території, які мають право голосу (хто має право голосу — див. вище);
- на таких зборах (конференції) має бути представлено не менше половини жителів відповідної території, які мають право голосу (хто має право голосу — див. вище);
- рішення зборів (конференції) приймається більшістю голосів їх учасників;
- збори (конференція) мають прийняти два рішення, які обов'язково визначені у Законі для ухвалення: рішення про створення органу самоорганізації (у тому числі визначення території діяльності у відповідності із законом, а також напрямів діяльності створюваного органу), обрання ініціативної групи, члени якої будуть представляти інтереси жителів - учасників зборів (конференції) у відповідній місцевій раді;
- складається протокол зборів (конференції) жителів за місцем проживання про ініціювання створення органу самоорганізації населення із зазначенням основних напрямів діяльності створюваного органу самоорганізації населення;

- складається список учасників зборів (конференції) жителів за місцем проживання із зазначенням прізвища, імені, по батькові, року народження, серії і номера паспорта та домашньої адреси кожного учасника зборів (конференції) жителів.

Окремі "технічні" питання, які стосуються формування протоколу зборів (конференції) та особливостей проведення зборів можуть бути зумовлені також особливостями, встановленими у локальних (місцевих) актах. Наприклад, Закон не визначає, хто має скликати такі збори (конференцію); у деяких містах у статутах територіальної громади чи інших актах вказується, що такі збори скликає сільський, селищний, міський голова, голова районної ради у місті за пропозицією певної кількості жителів певної території. Також він може головувати на цих зборах (конференції). Як правило, тут виходять із пункту 11 частини 4 статті 42 Закону "Про місцеве самоврядування", у якому вказується, що сільський, селищний, міський голова скликає загальні збори громадян за місцем проживання. Водночас, таким чином створення органів самоорганізації населення може ставитись у залежність від волі голови одноосібно, блокуватись на самому початку створення (хоча рішення про дозвіл на створення дається місцевою радою). Окрім того, у Законі про органи самоорганізації мова іде не про загальні збори громадян, а про збори (конференцію) жителів за місцем проживання. Більше того, на цьому етапі мова іде тільки про ініціювання, а не про факт створення та передачі частини повноважень цьому органу.

Закон наголошує на розгляді такого питання на цих зборах (конференції) як напрямки діяльності такого органу; взагалі ця процедура потрібна для легітимізації та обговорення потреби заснування цього органу. Також такі органи самоорганізації можуть створюватись не лише у масштабах великих територій, але і кількох будинків, а зазначені вище процедури не сприяють ініціативі знизу.

Тому якщо у локальних актах ці процедури не прописані, слід керуватись положеннями закону про органи самоорганізації, у тому числі (оскільки він не визначає, хто головує та скликає такі збори (конференцію), це може бути певний ініціативний актив; також голову та секретаря можна обрати із числа учасників рішенням зборів (конференції).

Слід врахувати, що, відповідно до статті 9 Закону "Про органи самоорганізації населення", сільська, селищна, міська, районна у місті рада може відмовити у наданні дозволу на створення органу самоорганізації населення, якщо ініціювання створення органу самоорганізації населення було здійснено з порушенням вимог, встановлених законом.

При цьому слід враховувати: а) дотримання самих процедур, викладених у Законі та у локальних актах, б) оформлення документів із дотриманням всіх вимог Закону.

У результаті зборів ("на виході" цього заходу) мають бути складені два документи:

- протокол зборів (конференції) жителів за місцем проживання із рішенням про створення органу самоорганізації (у тому числі визначення території діяльності у відповідності із законом, а також напрямів діяльності створюваного органу); обрання ініціативної групи, члени якої будуть представляти інтереси жителів - учасників зборів (конференції) у відповідній місцевій раді;
- список учасників зборів (конференції) жителів за місцем проживання із зазначенням прізвища, імені, по батькові, року народження, серії і номера паспорта та домашньої адреси кожного учасника.

9. Список учасників зборів (конференції) жителів за місцем проживання

Вимоги до даних, які повинні вказуватись у цьому документі, а саме "список учасників зборів (конференції) жителів за місцем проживання", визначені Законом "Про органи самоорганізації населення". У цьому списку мають вказуватись:

- прізвище, ім'я, по батькові кожного учасника;
- рік народження кожного учасника;
- серія та номер паспорта учасника;
- домашня адреса учасника.

Оскільки цей документ виконує функції своєрідного реєстраційного листка та у ньому вказуються дані, які відомі учаснику, а не активу по створенню органу самоорганізації населення, варто додати графу із підписом, що засвідчуватиме достовірність відомостей та факт присутності.

Список учасників зборів (конференції) жителів за місцем проживання

№	Прізвище, ім'я, по батькові учасника	Рік народження	Серія та номер паспорта	Домашня адреса	Підпис

Голова загальних зборів (конференції) _____ (підпис) _____ (ПІП)

Секретар загальних зборів (конференції) _____ (підпис) _____ (ПІП)

10. Подання заяви до місцевої ради щодо створення органу самоорганізації

Відповідно до положень Закону про органи самоорганізації, ініціативна група подає до сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі її створення) ради: заяву про створення органу самоорганізації населення, протокол зборів (конференції) жителів за місцем проживання про ініціювання створення органу самоорганізації населення із зазначенням основних напрямів діяльності створюваного органу самоорганізації населення, а також список учасників зборів (конференції) жителів за місцем проживання із зазначенням прізвища, імені, по батькові, року народження, серії і номера паспорта та домашньої адреси кожного учасника зборів (конференції) жителів.

Отож, право подання такої заяви Законом закріплено саме за ініціативною групою, яка обиралася на загальних зборах (конференції) жителів за місцем проживання.

Закон не визначає обов'язкових "реквізитів" та вимог до зазначення даних у цій заяві, тому слід виходити із загальних положень про звернення громадян.

11. Надання дозволу на створення органу самоорганізації населення місцевою радою

Питання про створення органу самоорганізації населення, внесене на розгляд сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі її створення) ради, розглядається на найближчому засіданні відповідної ради за участю членів ініціативної групи зборів (конференції) жителів за місцем проживання.

У рішенні ради про надання дозволу на створення органу самоорганізації населення мають бути обов'язково визначені його назва, основні напрями діяльності, повноваження та умови їх здійснення; територія, в межах якої має діяти орган самоорганізації населення.

Слід також вказати, що, відповідно до статті 10 Закону "Про органи самоорганізації населення", організація проведення зборів (конференції) жителів за місцем проживання, як правило, покладається на виконавчий комітет сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі її створення) ради. Водночас, Закон не забороняє покласти функції з організації обрання органів самоорганізації населення на інших осіб, у тому числі на представників ради, представників ініціативної групи. Оскільки Закон допускає таку можливість, і її по-

трібно певним чином "формалізувати"; можливо, це варто також прописати у цьому рішенні ради.

Окремо слід наголосити на терміні повноважень органу самоорганізації населення. За загальним правилом, яке передбачене у статті 11 Закону про органи самоорганізації, орган самоорганізації населення обирається терміном на строк повноважень відповідної ради. Водночас, якщо такий орган самоорганізації передбачається на коротший термін, то, оскільки, відповідно до Закону, "інше може бути передбачене рішенням ради чи положенням про орган самоорганізації населення", це слід врахувати при формуванні проекту та голосуванні за рішення ради.

Рішення сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі її створення) ради про надання дозволу на створення органу самоорганізації населення доводиться до відома жителів у встановленому порядку.

Сільська, селищна, міська, районна у місті (у разі її створення) рада може відмовити у наданні дозволу на створення органу самоорганізації населення, якщо ініціювання створення органу самоорганізації населення було здійснено із порушенням вимог, встановлених законом.

Рішення сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі її створення) ради про відмову у наданні дозволу на створення органу самоорганізації населення може бути оскаржено до суду в установленому законом порядку.

12. Загальні збори (конференція) жителів за місцем проживання щодо затвердження Положення та обрання органу самоорганізації населення

Якщо є рішення відповідної місцевої ради про надання дозволу на створення органу самоорганізації населення, далі слідує обрання органу самоорганізації населення.

Відповідно до статті 10 Закону "Про органи самоорганізації населення", організація проведення зборів (конференції) жителів за місцем проживання, як правило, покладається на виконавчий комітет сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі її створення) ради. Водночас, Закон не забороняє покласти функції з організації обрання органів самоорганізації населення на інших осіб, у тому числі на представників ради, представників ініціативної групи.

Відповідно до статті 10 Закону "Про органи самоорганізації населення", орган самоорганізації населення обирається зборами (конференцією) жителів за

місцем проживання. Проте Закон водночас встановлює вимоги до способу голосування. Якщо на загальних зборах (конференції) про ініціювання створення органу самоорганізації населення рішення могло прийматись як таємним, так і відкритим голосуванням, то саме обрання здійснюється на основі загального, рівного виборчого права шляхом таємного голосування жителів, які на законних підставах проживають на відповідній території.

Відповідно, застосовується віковий ценз - право голосу на виборах мають жителі, які досягли повноліття на день їх проведення, критерій дієздатності - не мають права голосу жителі, яких визнано судом недієздатними, критерій осілості - мають право голосу жителі, які на законних підставах проживають на відповідній території.

Оскільки обрання здійснюється таємним голосуванням, то потрібно подбати про те, щоб були виготовлені бюлетені для таємного голосування, скриньки та спеціальні засоби забезпечення таємного голосування (окрема кімната, кабінки тощо).

Питання, які повинні бути вирішені на зборах (конференції) жителів за місцем проживання відповідно до Закону:

- затвердити Положення про орган самоорганізації населення;
- визначити загальний склад органу самоорганізації населення;
- обрати орган самоорганізації населення; у тому числі Закон (ч.3 ст.10) передбачає, що орган самоорганізації обирається у складі керівника, заступника (заступників) керівника, секретаря, інших членів, тому голосування загальних зборів (конференції) має бути по кожному із представників "цього складу"; тому не може, до прикладу, як у місцевій раді, секретар та заступник голови обиратися самим органом.

Загальний склад органу самоорганізації населення – одне із питань, яке вирішується на зборах (конференції) жителів за місцем проживання. У тому числі Закон (ч.3 ст.10) передбачає, що орган самоорганізації обирається у складі керівника, заступника (заступників) керівника, секретаря, інших членів, тому при вирішенні питання про загальний склад слід також враховувати ці положення.

Затвердження Положення про орган самоорганізації населення.

Збори (конференція) жителів на підставі рішення сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі її створення) ради про створення органів самоорганізації населення відповідно до Конституції та законів України, інших нормативно-правових актів, актів та рішень відповідних органів місцевого самоврядування затверджують Положення про орган самоорганізації населення.

Питання про обрання представників до органу самоорганізації населення. Як вказується у Законі, орган самоорганізації населення обирається у складі керівника, заступника (заступників) керівника, секретаря, інших членів. Обраними до складу органу самоорганізації населення вважаються особи, які одержали більше половини голосів учасників зборів (конференції) жителів за місцем проживання.

Саме обрання представників органу самоорганізації населення здійснюється таємним голосуванням, як це визначено у статті 10 Закону. Тому тут повинні застосовуватись засоби забезпечення таємного голосування.

Отож у протоколі загальних зборів (конференції) жителів за місцем проживання мають знайти відображення усі вищезгадані рішення. Якщо враховувати питання, які є обов'язковими до вирішення відповідно до Закону та загальні основи формування протоколів, то у порядку денному мають бути такі питання:

- обрання голови та секретаря зборів;
- питання про затвердження Положення про орган самоорганізації;
- питання про загальний склад органу самоорганізації (це питання може бути елементом Положення);
- обрання органу самоорганізації населення, у тому числі: керівника, заступника (заступників) керівника, секретаря, інших членів;
- вирішення питання обрання уповноважених представників для проведення реєстрації органу самоорганізації населення;

Щодо останнього питання, воно необхідне для визначення уповноважених осіб подавати та отримувати документи у процесі легалізації та реєстрації органу самоорганізації населення, цю функцію може бути покладено на обраного керівника органу чи інших осіб, за рішенням загальних зборів (конференції). Окрім того, це питання обов'язкове для врахування та вирішення на зборах, тому що у частині 3 статті 13 Закону про органи самоорганізації вказується, що документи на легалізацію шляхом повідомлення подаються саме цими представниками уповноваженими зборами (конференцією).

Додатково можна винести питання про те, що керівник та секретар органу самоорганізації населення можуть працювати в ньому на постійній основі з оплатою їх праці за рахунок коштів, переданих органу самоорганізації населення. Відповідно до статті 21 Закону "Про органи самоорганізації населення", члени органу самоорганізації населення виконують свої обов'язки на громадських засадах. Тільки за рішенням зборів (конференції) жителів за місцем проживання керівник і секретар цього органу можуть працювати в ньому на постійній основі з оплатою їх праці за рахунок коштів, переданих органу самоорганізації населення (переважно такі кошти виділяються із міс-

цевого бюджету, тому перед прийняттям рішення про оплату, варто з'ясувати це питання із місцевою радою).

Як правило, такі рішення приймаються на одних зборах (конференції), оскільки знову скликати збори (конференцію) може становити певні організаційні труднощі.

13. Положення про орган самоорганізації населення

Збори (конференція) жителів на підставі рішення сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі її створення) ради про створення органів самоорганізації населення відповідно до Конституції та законів України, інших нормативно-правових актів, актів та рішень відповідних органів місцевого самоврядування затверджують Положення про орган самоорганізації населення.

Стаття 12 Закону "Про органи самоорганізації населення" визначає перелік положень, які обов'язково повинні бути передбачені у Положенні про орган самоорганізації населення. Зокрема, це:

- назва та юридична адреса органу самоорганізації населення;
- основні завдання та напрями діяльності органу самоорганізації населення;
- права і обов'язки членів органу самоорганізації населення;
- територія, у межах якої діє орган самоорганізації населення;
- строк повноважень органу самоорганізації населення та порядок їх дострокового припинення;
- порядок використання коштів та іншого майна, порядок звітності;
- порядок припинення діяльності органу самоорганізації населення;
- інші питання, пов'язані з діяльністю органу самоорганізації населення.

Оскільки Закон прямо передбачає необхідність керування іншими нормативно-правовими актами та актами локальної нормотворчості у формуванні положення про орган самоорганізації, слід враховувати не тільки закони України, але й інші нормативно-правові акти, які можуть щодо цього питання містити певні положення, наприклад, статут територіальної громади, рішення органів місцевого самоврядування, наприклад, певні положення чи інші акти.

Оскільки Положення про орган самоорганізації населення формується із врахуванням інших локальних актів, а також у межах законодавства можуть бути деталізовані та описані додаткові процедури, щодо яких немає прямого законодавчого регулювання або закон не забороняє це робити (за принципом – "дозволено те, що не заборонено законом"), то ми зупинимось на поло-

женнях Закону "Про органи самоорганізації населення", інших законодавчих актів, тобто розглянемо, як вони визначають базові основи у кожному розділі відомостей, які обов'язково мають бути передбачені у Положенні.

Щодо потреби врахувати Закон "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців" при формуванні проекту Положення. Закон "Про органи самоорганізації населення" (стаття 13) визначає, що для легалізація органу самоорганізації населення є обов'язковою і здійснюється шляхом його реєстрації або повідомлення про заснування. Також вказується, що у разі реєстрації орган самоорганізації населення набуває статусу юридичної особи. З 2007 року діє Закон "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців", який визначає, що організації, для яких встановлений іншими законами особливий процес створення та реєстрації, повинні все одно реєструватись у порядку, передбаченому Законом про реєстрацію, і тільки з моменту внесення відомостей (реєстрації) в єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців такі організації набувають статусу юридичної особи. У цій частині (ч.2. ст.13) Закон "Про органи самоорганізації населення" суперечить Закону "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців".

Основні завдання та напрями діяльності органу самоорганізації населення. Напрями діяльності органу самоорганізації населення мають важливе значення; їм приділяється увага, розпочинаючи із етапу ініціювання створення органу самоорганізації населення, у тому числі рішення місцевої ради, тому у Положенні це також має бути розписано.

Окремо слід зупинитись на повноваженнях органу самоорганізації населення, які передбачені Законом "Про органи самоорганізації населення".

Важливим є розмежування власних та делегованих повноважень органу самоорганізації населення.

Власні повноваження органу самоорганізації населення — це повноваження, надані відповідно до Конституції та законів України сільською, селищною, міською або районною у місті (у разі її створення) радою органу самоорганізації населення під час його утворення.

- Делеговані повноваження органу самоорганізації населення — це повноваження сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі її створення) ради, якими вона додатково наділяє орган самоорганізації населення.

Власні повноваження орган самоорганізації населення набуває дня його легалізації в порядку, встановленому статтею 13 цього Закону. Орган самоорганізації населення, як правило, не може бути позбавлений власних повнова-

жень до припинення його діяльності в установленому законом порядку, крім випадків, передбачених статтею 26 цього Закону (підстави дострокового припинення див далі.)

Відповідно до статті 14 Закону, органу самоорганізації населення у межах території його діяльності під час його утворення можуть надаватися такі "власні" повноваження: представляти разом з депутатами інтереси жителів будинку, вулиці, мікрорайону, села, селища, міста у відповідній місцевій раді та її органах, місцевих органах виконавчої влади; сприяти додержанню Конституції та законів України, реалізації актів Президента України та органів виконавчої влади, рішень місцевих рад та їх виконавчих органів, розпоряджень сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті (у разі її створення) ради, рішень, прийнятих місцевими референдумами; вносити у встановленому порядку пропозиції до проектів місцевих програм соціально-економічного і культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць та проектів місцевих бюджетів; організовувати на добровільних засадах участь населення у здійсненні заходів щодо охорони навколишнього природного середовища, проведення робіт з благоустрою, озеленення та утримання в належному стані садиб, дворів, вулиць, площ, парків, кладовищ, братських могил, обладнанні дитячих і спортивних майданчиків, кімнат дитячої творчості, клубів за інтересами тощо; з цією метою можуть створюватися тимчасові або постійні бригади, використовуватися інші форми залучення населення; організовувати на добровільних засадах участь населення у здійсненні заходів щодо охорони пам'яток історії та культури, ліквідації наслідків стихійного лиха, будівництві і ремонті шляхів, тротуарів, комунальних мереж, об'єктів загального користування із дотриманням встановленого законодавством порядку проведення таких робіт; здійснювати контроль за якістю надаваних громадянам, які проживають у жилих будинках на території діяльності органу самоорганізації населення, житлово-комунальних послуг та за якістю проведених у зазначених жилих будинках ремонтних робіт; надавати допомогу навчальним закладам, закладам та організаціям культури, фізичної культури і спорту у проведенні культурно-освітньої, спортивно-оздоровчої та виховної роботи серед населення, розвитку художньої творчості, фізичної культури і спорту; сприяти збереженню культурної спадщини, традицій народної культури, охороні пам'яток історії та культури, впровадженню в побут нових обрядів; організовувати допомогу громадянам похилого віку, інвалідам, сім'ям загиблих воїнів, партизанів та військовослужбовців, малозабезпеченим та багатодітним сім'ям, а також самотнім громадянам, дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, вносити пропозиції з цих питань до органів місцевого

самоврядування; надавати необхідну допомогу органам пожежного нагляду в здійсненні протипожежних заходів, організовувати вивчення населенням правил пожежної безпеки, брати участь у здійсненні громадського контролю за додержанням вимог пожежної безпеки; сприяти відповідно до законодавства правоохоронним органам у забезпеченні ними охорони громадського порядку; розглядати звернення громадян, вести прийом громадян; вести облік громадян за віком, місцем роботи чи навчання, які мешкають у межах території діяльності органу самоорганізації населення; сприяти депутатам відповідних місцевих рад в організації їх зустрічей з виборцями, прийому громадян і проведенні іншої роботи у виборчих округах; інформувати громадян про діяльність органу самоорганізації населення, організовувати обговорення проектів його рішень з найважливіших питань.

Відповідно до частини 4 статті 14 Закону, сільська, селищна, міська, районна у місті (у разі її створення) рада передає органу самоорганізації населення відповідні кошти, а також матеріально-технічні та інші ресурси, необхідні для реалізації зазначених повноважень, здійснює контроль за їх виконанням.

Слід вказати, що такі "власні" повноваження, які виконують завдання сприяння та допомоги реалізації органам державної влади та місцевим радам своїх функцій, мають менше зацікавленості самих жителів у їх реалізації, більше значення мають повноваження, які спрямовані на створення умов для участі жителів у вирішенні питань місцевого значення в межах Конституції і законів України; задоволення соціальних, культурних, побутових та інших потреб жителів шляхом сприяння у наданні їм відповідних послуг; участь у реалізації соціально-економічного, культурного розвитку відповідної території, інших місцевих програм.

Щодо делегованих повноважень, то сільська, селищна, міська, районна у місті (у разі її створення) рада може додатково наділяти частиною своїх повноважень орган самоорганізації населення з одночасною передачею йому додаткових коштів, а також матеріально—технічних та інших ресурсів, необхідних для здійснення цих повноважень, здійснює контроль за їх виконанням.

Передбачати перелік делегованих повноважень у Положенні про орган самоорганізації населення можна, якщо в рішенні місцевої ради про надання дозволу на створення було окреслено такі повноваження. Водночас, здебільшого це робиться після легалізації органу самоорганізації населення – приймається відповідне рішення місцевої ради про делегування частини своїх повноважень органу самоорганізації населення. Тому на етапі формування Положення та його затвердження загальними зборами (конференцією) жителів за місцем проживання слід передбачити повноваження "власні", які визначені Законом, та врахувати, чи є відповідне рішення ради, а якщо

його немає, то вони не передбачаються, адже поки що немає рішення, який би їх визначав.

Сільська, селищна, міська або районна у місті (у разі її створення) рада не може делегувати органу самоорганізації населення повноваження, віднесені законами України до виключної компетенції місцевої ради. Перелік таких питань визначено у Законі "Про місцеве самоврядування в Україні"; зокрема, виключна компетенція рад визначена у статті 26 цього закону. Також делегувати такі повноваження може лише рада, яка надала дозвіл на створення такого органу самоорганізації населення, а не будь-яка інша рада, навіть якщо частково територія діяльності органу співпадає із її територією діяльності. Також при передачі таких повноважень мають бути забезпечені відповідні матеріальні ресурси, кошти для реалізації таких повноважень. Окрім того, для цього потрібна згода органу самоорганізації на те, щоб виконувати такі повноваження.

Оскільки ці повноваження делегуються, відповідно, за рішенням сільської, селищної, міської або районної у місті (у разі її створення) ради, орган самоорганізації населення може бути достроково позбавлений повноважень, делегованих йому цією радою. Якщо рішення ради про наділення органу самоорганізації населення повноваженням відповідної ради не забезпечене фінансами і майном, збори (конференція) жителів за місцем проживання, на яких обирався цей орган, можуть на цій підставі звернутися до відповідної ради про виключення такого повноваження з числа делегованих органу самоорганізації населення.

14. Права і обов'язки членів органу самоорганізації населення

Правовий статус членів органу самоорганізації населення визначено у статті 21 Закону "Про органи самоорганізації населення". Відповідно до Закону, члени органу самоорганізації населення виконують свої обов'язки на громадських засадах.

Структура та організація роботи органу самоорганізації населення. Питання про загальний склад органу самоорганізації населення вирішується на зборах (конференції) жителів за місцем проживання. Закон (ч.3 ст.10) передбачає, що орган самоорганізації обирається у складі керівника, заступника (заступників) керівника, секретаря, інших членів, тому вони мають бути також передбачені у структурі, яка визначається Положенням.

Законом також визначено відносно повноважень керівника та секретаря органу самоорганізації населення. Стаття 22 Закону вказує, що керівник органу самоорганізації населення — це особа, яка обирається зборами

(конференцією) жителів за місцем проживання та очолює орган самоорганізації населення і наділена відповідними повноваженнями у здійсненні організаційно-розпорядчих функцій в порядку, передбаченому Положенням про цей орган.

Керівник органу самоорганізації населення:

- 1) організовує роботу цього органу;
- 2) скликає і проводить його засідання;
- 3) організовує виконання рішень органу самоорганізації населення;
- 4) є розпорядником коштів, підписує рішення та інші документи органу самоорганізації населення;
- 5) представляє цей орган у відносинах з фізичними і юридичними особами;
- 6) виконує доручення органу самоорганізації населення;
- 7) здійснює інші повноваження, визначені цим та іншими законами України, а також прийнятим відповідно до них Положенням.

У разі відсутності керівника органу самоорганізації населення або неможливості виконання ним своїх обов'язків з інших причин, його повноваження виконує заступник керівника або секретар в порядку і межах, передбачених Положенням.

Секретар органу самоорганізації населення: організовує підготовку засідання органу самоорганізації населення та питань, що виносяться на його розгляд; забезпечує ведення діловодства; забезпечує своєчасне доведення до відповідних підприємств, установ та організацій і фізичних осіб рішень органу самоорганізації населення; контролює виконання рішень органу самоорганізації населення; виконує інші, передбачені Положенням обов'язки.

Серед прав членів органу самоорганізації населення слід згадати законодавчо передбачене (у ст. 27 Закону про органи самоорганізації) - члени органу самоорганізації населення мають право брати участь у засіданнях відповідних місцевих рад та їх виконавчих органів, що стосуються їх діяльності, а також при розгляді питань, ініційованих органом самоорганізації населення, з правом дорадчого голосу.

В загальних рисах, питань організації роботи органу самоорганізації торкається стаття 19 Закону. Зокрема, законодавчо визначається, що формою роботи органу самоорганізації населення є засідання.

Засідання органу самоорганізації населення скликаються його керівником або заступником керівника в міру необхідності, але не рідше одного разу на квартал. Порядок позачергового скликання засідання органу самоорганізації населення визначається Положенням про цей орган. Засідання органу самоорганізації населення є правомочним, якщо в ньому

бере участь більше половини його загального складу. Для забезпечення роботи орган самоорганізації населення може утворювати комісії, робочі групи, інші свої органи в порядку, визначеному Положенням про цей орган.

Відповідно до статті 20 Закону, орган самоорганізації населення з питань, віднесених до його повноважень, може приймати рішення організаційно-розпорядчого характеру. Рішення органу самоорганізації населення вважається прийнятими, якщо за нього проголосувало більше половини загального складу цього органу. Рішення органу самоорганізації населення, що не відповідають чинному законодавству або прийняті з питань, не віднесених до його повноважень, зупиняються відповідною сільською, селищною, міською, районною у місті (у разі її створення) радою з одночасним зверненням до суду про скасування такого рішення.

Порядок використання коштів та іншого майна, порядок звітності. Відповідно до статті 16 Закону про органи самоорганізації населення, фінансовою основою діяльності органу самоорганізації населення є: кошти відповідного місцевого бюджету, які надаються йому сільською, селищною, міською, районною у місті (у разі її створення) радою для здійснення наданих органу самоорганізації населення повноважень; добровільні внески фізичних і юридичних осіб; інші надходження, не заборонені законодавством. Орган самоорганізації населення самостійно використовує фінансові ресурси, отримані з місцевого бюджету, на цілі та в межах, визначених відповідною радою. Матеріальною основою діяльності органу самоорганізації населення є майно, передане йому радою в оперативне управління. Орган самоорганізації населення для виконання своїх повноважень користується майном згідно з його призначенням.

Стаття 24 Закону передбачає, що контроль за фінансовою діяльністю органу самоорганізації населення в межах своїх повноважень здійснюють:

- сільська, селищна, міська, районна у місті (у разі її створення) рада та її виконавчі органи;
- виконавчий комітет, який здійснив реєстрацію органу самоорганізації населення;
- збори (конференція) жителів за місцем проживання;
- органи державної влади.

Відповідно до частини 3 статті 12 Закону, загальний контроль за додержанням органом самоорганізації населення Положення про нього покладається на раду та її виконавчий орган, який здійснив реєстрацію органу самоорганізації населення. Водночас, стаття 27 Закону встановлює "межі" такого контролю та передбачає, що органи виконавчої влади, органи місцевого самовря-

дування та їх посадові особи не мають права втручатися в діяльність органу самоорганізації населення, окрім випадків, передбачених законом.

У тому числі на основі локальних актів або у Положенні варто вказати процедури підзвітності, підконтрольності та відповідальності перед жителями, які обрали орган самоорганізації населення, що стосується не тільки коштів та майна, але і діяльності взагалі. Враховуючи, що це є одним із важливих принципів створення та діяльності органів самоорганізації населення, він має мати відображення у Положенні, і реалізація цього принципу має здійснюватися не тільки під час переобрання складу органу самоорганізації населення, але і стосуватись механізмів поточної звітності перед тими, хто його обрав.

У тому числі слід врахувати положення статті 18 Закону "Про органи самоорганізації населення", яка визначає особливості гласності роботи і підзвітності органу самоорганізації населення. Зокрема, орган самоорганізації населення зобов'язаний інформувати населення про своє місцезнаходження, час роботи і прийом громадян. Також відповідно до частини 2 цієї статті Закону орган самоорганізації населення не рідше одного разу на рік звітує про свою діяльність на зборах (конференції) жителів за місцем проживання. Громадяни, які проживають на території дії органу самоорганізації населення, мають право ознайомитися з його рішеннями, а також отримувати засвідчені секретарем цього органу копії рішень, прийнятих органом самоорганізації населення.

Порядок припинення діяльності органу самоорганізації населення. Закон про органи самоорганізації населення містить перелік вичерпних підстав дострокового припинення діяльності органу самоорганізації населення. Відповідно до частини 1 статті 25 Закону, повноваження органу самоорганізації населення можуть бути достроково припинені у разі:

- невиконання рішень сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі її створення) ради, її виконавчого комітету - за рішенням відповідної сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі її створення) ради, яка дала дозвіл на його створення;
- невиконання рішень зборів (конференції) жителів за місцем проживання або невиконання своїх повноважень, а також саморозпуску - за рішенням зборів (конференції) жителів за місцем проживання;
- порушення Конституції і законів України, інших актів законодавства - за рішенням суду.

Відповідно до частини 2 статті 25 Закону, орган самоорганізації населення припиняє свої повноваження також у разі перебудови або реорганізації будинків, вулиць, кварталів, мікрорайонів, районів у містах, сіл; селищ, у межах

яких вони діють; якщо така перебудова, реорганізація пов'язана з відселенням (переселенням) жителів, які брали участь у зборах (конференції), що за-снували цей орган.

Дострокове припинення повноважень органу самоорганізації населення тягне за собою припинення діяльності цього органу.

Порядок припинення діяльності органу самоорганізації населення визначається Законом про органи самоорганізації населення та Положенням. У частині 2 статті 26 Закону вказується, що у разі припинення діяльності органу самоорганізації населення фінансові ресурси та майно повертаються відповідній сільській, селищній, міській, районній у місті (у разі її створення) раді, що дала згоду на утворення зазначеного органу самоорганізації населення.

15. Легалізація органу самоорганізації населення шляхом реєстрації

Подають документи уповноважені зборами (конференцією) жителів за місцем проживання представники (саме питання про їх обрання було одним із питань порядку денного зборів (конференції) жителів за місцем проживання).

Документи, які подаються для реєстрації органу самоорганізації населення

Вичерпний перелік документів, які подаються на реєстрацію органу самоорганізації населення (легалізацію шляхом реєстрації) визначений статтею 13 Закону України "Про органи самоорганізації населення".

Зокрема, це такі документи:

- заява уповноважених зборами (конференцією) жителів за місцем проживання представників,
- копія рішення відповідної ради про надання дозволу на створення органу самоорганізації населення;
- протокол зборів (конференції) жителів за місцем проживання з рішеннями про обрання членів органу самоорганізації населення та його персональний склад, про затвердження Положення, про обрання уповноважених представників для проведення реєстрації органу самоорганізації населення;
- Положення, затверджене зборами (конференцією) жителів за місцем проживання, - у двох примірниках;
- персональний склад членів органу самоорганізації населення із зазначенням прізвищ, імені та по батькові, року народження, місця проживання.

Щодо змісту окремих документів, перш за все заяви про реєстрацію органу самоорганізації населення — Закон та підзаконні акти не встановлюють форми та вимог до такого документу. Також певні форми та пропозиції можуть бути передбачені у методичних рекомендаціях, які, відповідно до частини 12 статті 13 Закону України "Про органи самоорганізації населення", повинні затверджувати виконавчі комітети сільської, селищної, міської, районної у місті ради. Якщо таких немає, при формуванні заяви слід враховувати вимоги Закону України "Про звернення громадян".

Оскільки це саме заява про реєстрацію, у ній слід викласти, кому адресоване звернення (відповідний орган реєстрації органу самоорганізації населення), інформацію про ініціювання створення (дата; орган, який ініціював (загальні збори, (конференцію), інформацію про рішення місцевої ради про надання дозволу на створення органу самоорганізації населення (назва, дата, номер документа), інформацію про сам орган самоорганізації населення (його назву, територію, напрямки діяльності відповідно до рішень зборів (конференції) та рішення ради); інформацію про те, коли і ким затверджено Положення про орган самоорганізації, інформацію про його юридичну адресу. Також варто використати цю заяву як своєрідний "супровідний лист" та вказати усі додатки до неї, перелічивши їх. Також ця заява має бути підписана уповноваженими особами, які вважаються такими відповідно до рішення, прийнятого на загальних зборах (конференції) жителів за місцем проживання.

16. Розгляд заяви про реєстрацію органу самоорганізації населення: строки, рішення

Заява про реєстрацію органу самоорганізації населення розглядається реєструючим органом у місячний термін з дня подання всіх необхідних документів відповідно до вимог Закону.

Також про результати розгляду заяви реєструючий орган повідомляє уповноважених зборами (конференції) у 10-денний термін з дня прийняття рішення про реєстрацію чи відмову в реєстрації. Фактично, це додатково збільшує терміни реєстрації органів самоорганізації населення.

Реєструючий орган може проводити перевірку відомостей, що містяться в поданих на реєстрацію документах.

За результатами розгляду заяви приймається рішення про реєстрацію або відмову в реєстрації.

Підстави для відмови чітко визначені у Законі; зокрема, це обрання органу самоорганізації населення з порушенням вимог Конституції України, Закону України "Про органи самоорганізації населення", Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" та інших нормативно-правових актів.

Таким чином, якщо уповноважені особи зборами (конференцією) подадуть неповний пакет документів, у цих документах будуть неточності, має проводитись "перевірка відомостей", Закон не передбачає підстав для відмови у легалізації у такому випадку. Відповідно до статті 9 Закону "Про органи самоорганізації населення", рішення сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі її створення) ради про відмову у наданні дозволу на створення органу самоорганізації населення може бути оскаржено до суду в установленому законом порядку.

17. Державна реєстрація юридичної особи

Для органів самоорганізації населення Законом встановлено два способи легалізації: шляхом повідомлення та шляхом реєстрації. Тільки у другому випадку орган самоорганізації населення може набути статус юридичної особи.

Як і в випадку громадських, благодійних організацій, об'єднання співвласників багатоквартирних будинків, органи самоорганізації населення також реєструються через два етапи: реєстрація органу самоорганізації населення у порядку, передбаченому Законом України "Про органи самоорганізації населення", а також вносяться до єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців держреєстратором відповідно до Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців".

Відповідно до статті 3 Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців", законом можуть бути встановлені особливості державної реєстрації об'єднань громадян (у тому числі професійних спілок), благодійних організацій, політичних партій, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, банків, торгово-промислових палат, фінансових установ (у тому числі кредитних спілок), бірж, а також інших установ та організацій. Проте статусу юридичної особи вони набувають після реєстрації у порядку, встановленому цим Законом.

Перший етап легалізації шляхом реєстрації визначений Законом України "Про органи самоорганізації населення" від 11 липня 2001 року. Відповідно до частини 2 статті 13 цього Закону, реєстрація органу самоорганізації населення здійснюється виконавчим комітетом відповідної ради. На цьому етапі подаються документи, визначені цим Законом. Далі слідує внесення відо-

мостей про орган самоорганізації населення до реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців. Це внесення здійснюється державним реєстратором за місцем знаходження виконавчого органу органу самоорганізації населення. Відповідно до статті 5 Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців", державні реєстратори діють виключно при: виконавчому комітеті міської ради міста обласного значення або у районній, районній у містах Києві та Севастополі державній адміністрації. Тільки у містах обласного значення міськими радами можуть бути об'єднані функції по реєстрації органів самоорганізації населення (адже вони виконують функції і держреєстратора, і реєстратора органу самоорганізації населення, і головою місцевої ради міста обласного значення, якому підпорядковуються держреєстратори; можуть покласти функції по реєстрації ОСН на них або на управління (відділ), при якому працюють реєстратори). В інших випадках, коли спочатку ОСН легалізується в виконкомі сільської, селищної ради, ради міста не обласного значення, районної ради, районної в місті ради (якщо така створюється), то самостійно подає документи на реєстрацію юридичної особи.

Враховуючи роз'яснення Державного комітету з питань підприємництва та регуляторної політики, порядок реєстрації органу самоорганізації населення як юридичної особи є таким самим, як інших організацій, для яких встановлені інші умови першого етапу (легалізації). Аналогічно має місце "включення" органу самоорганізації до єдиного реєстру юридичних осіб, подається картка №6 (включення).

Визначення органу державної реєстрації юридичної особи, якщо організація самостійно звертається до держреєстратора. Відповідно до статті 5 Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців", державні реєстратори діють виключно при: виконавчому комітеті міської ради міста обласного значення або у районній, районній у містах Києві та Севастополі державній адміністрації.

Алгоритм визначення місця державної реєстрації юридичної особи є наступним: державна реєстрація юридичних осіб здійснюється за місцем знаходження юридичної особи.

Що таке місцезнаходження юридичної особи, Закон роз'яснює наступним чином: це адреса органу або особи, які відповідно до установчих документів юридичної особи виступають від її імені (тобто виконавчого органу).

Реєстраційні картки (№6 (включення) заповнюються відповідно до даних, які ними визначені. Остання сторінка картки не подається, її заповнює державний реєстратор. Кожна сторінка підписується головою організації (об'єднання), просяться прізвище та ініціали.

Термін державної реєстрації юридичної особи згідно із статтею 25 Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців" не повинен перевищувати три робочі дні з дати надходження документів до держреєстратора.

Визначення коду виду діяльності за КВЕД. У реєстраційній формі слід визначити код виду діяльності за КВЕД. Він визначається відповідно до Наказу Державного комітету стандартизації, метрології та сертифікації "Про затвердження Державного класифікатора України" № 441 від 22 жовтня 1996 року.

Відповідно до Наказу Державного комітету стандартизації, метрології та сертифікації "Про затвердження Державного класифікатора України" № 441 від 22 жовтня 1996 року вказується шість цифр із формулюванням виду. Окремо органи самоорганізації населення не визначені у класифікаторі, з чим виникають неоднозначності. Одним із КВЕД, за яким вносяться органи самоорганізації населення, є "91.33.0" Діяльність громадських організацій, н.в.і.г. (не віднесених до інших груп). Також використовується "75.11.4" та "75.11.5" "управління на рівні районів, міст" чи "управління на рівні сіл та селищ", а також інші.

Наступним кроком є реєстрація в органах статистики. Насправді Законом України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців" передбачено, що після отримання свідоцтва про держреєстрацію Вам не буде потрібно "оббивати пороги" інших органів – статистики, Пенсійного фонду, ДПА та ін. Для цього створюються "єдині вікна" щодо реєстрації.

Якщо працює у Вашому місці реєстрації, тоді оскільки усі ці процедури можна буде здійснити набагато швидше і легше.

Для отримання довідки із статуправління потрібні такі документи:

- заповнена облікова картка,
- установчі документи (статут),
- копія реєстраційної картки, завірена держреєстратором,
- копія свідоцтва про держреєстрацію юридичної особи.

Зразок облікової картки затверджено Наказом Міністерства статистики України від 06.02.96 №34. Як правило, органи статистики забезпечують формами у власних установах.

Далі Ви можете одночасно подавати документи для взяття на облік у податковій адміністрації та Пенсійному фонді. Водночас слід подавати документи для надання дозволу на виготовлення печатки. Оскільки встановлений законодавством термін для органів внутрішніх справ, протягом якого вони можуть розглядати документи, становить 5 робочих днів, а реєстрацію в усіх органах слід провести за 10 днів, зволікати із цим не варто.

Взяття на облік як платника податків. Питання взяття на облік платників податків регламентуються Порядком обліку платників податків і зборів.

Порядок передбачає, що взяття на облік платників податку здійснюється без їхньої присутності у рамках "єдиного реєстраційного процесу".

Підставою для взяття юридичної особи на облік в органі державної податкової служби є надходження до цього органу відомостей з відповідної реєстраційної картки на проведення державної реєстрації юридичної особи.

Проте, якщо у Вашому регіоні не налагоджений єдиний реєстраційний процес або періодично виникають проблеми із переданням відомостей від державного реєстратора до податкових органів, у Порядку передбачений механізм самостійного подання документів платником податків.

Узяття на облік платника податків органом державної податкової служби провадиться не пізніше наступного робочого дня з дня отримання відомостей від державного реєстратора чи заяви від платника податків та здійснюється датою внесення даних до Єдиного банку даних юридичних осіб за номером, який відповідає порядковому номеру реєстрації відповідного повідомлення державного реєстратора чи заяви платника податків у журналі обліку платників податків — юридичних осіб за ф. N 2-ОПП.

Після взяття платника податків на облік орган державної податкової служби формує довідку про взяття на облік платника податків за формою N 4-ОПП. Така довідка надсилається платнику податків наступного робочого дня з дня взяття на облік. За згодою платника податків не пізніше наступного робочого дня після взяття його на облік така довідка може бути видана платнику податків чи уповноваженій особі платника податків в органі державної податкової служби.

Довідка про взяття на облік платника податків за ф. N 4-ОПП є єдиним документом, який підтверджує взяття платника податків на облік в органі державної податкової служби.

Щодо можливості органу самоорганізації бути неприбутковою організацією. Перелік організацій, установ, які можуть бути визнані неприбутковими, визначаються у Податковому кодексі, а також у спеціальних законодавчих актах про ці організації. Водночас, відповідно до законодавства (що неодноразово вказувалось у роз'ясненнях ДПА) податкове законодавство має пріоритет перед законодавством, яке визначає статус таких організацій.

З моменту постановки на облік платника податку орган самоорганізації вважається таким, що перебуває на загальній системі оподаткування.

Згідно Податкового кодексу відповідні види юридичних осіб мають право отримати статус неприбуткової організації.

Проте така пільга виникає не автоматично. Для цього потрібно підтвердити статус неприбуткової організації у ДПА, бути зареєстрованим у реєстрі неприбуткових організацій та отримати відповідну довідку про внесення до реєстру.

Перш за все, перелік таких юридичних осіб, які мають право претендувати на статус неприбутковості, встановлений у Податковому кодексі. Проте, на відміну від громадських, благодійних організацій, ОСББ, органи самоорганізації у Законі чітко не визначено як такі, які претендують на цей статус. Стаття 157.1. Податкового кодексу визначає перелік установ (організацій), які можуть бути включені до Реєстру неприбуткових організацій та установ.

На практиці органи самоорганізації населення вносяться до Реєстру неприбуткових організацій (установ) як організації (установи), створені органами місцевого самоврядування та які утримуються за рахунок коштів відповідних бюджетів (п. "а" ст.157.1 Податкового кодексу) або як громадські організації (п. "б" ст.157.1), рідше як інші, ніж визначені в підпункті "б", юридичні особи, діяльність яких не передбачає отримання прибутку згідно з нормами відповідних законів.

Проте за своїми ознаками вони не можуть належати до громадських організацій. Особливості, порядок створення, діяльності та припинення громадських організацій визначаються Законом "Про об'єднання громадян". Закон "Про органи самоорганізації" визначає органи самоорганізації як представницькі органи, що створюються жителями, які на законних підставах проживають на території села, селища, міста або їх частин, для вирішення завдань, передбачених Законом.

Закон "Про органи самоорганізації населення" не містить окремої норми, що прямо вказує на те, що діяльність органів самоорганізації населення не передбачає отримання прибутку, тому включення у Реєстр таких органів за п. "г" статті 157.1 здійснюється на розсуд органів влади.

Також органи самоорганізації населення включаються у Реєстр за п. "а" статті 157.1 Податкового кодексу (а) органи державної влади України, органи місцевого самоврядування та створеними ними установами або організаціями, що утримуються за рахунок коштів відповідних бюджетів). У листі ДПА у Львівській області від 07.05.2010 р. №10251/10/5-109/171 вказується, що органи самоорганізації населення можуть бути включені тільки за цим підпунктом. Окрім того, тут потрібно керуватись нормами Бюджетного кодексу. Відповідно до статті 2 Бюджетного кодексу, бюджетні установи - органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок від-

повідно державного бюджету чи місцевого бюджету. Окрім того, статтею 43 Бюджетного кодексу визначено, що в Україні застосовується казначейська форма обслуговування бюджетних коштів при виконанні державного бюджету і місцевих бюджетів.

1. Таким чином, ДПІ вказує, що органи самоорганізації населення мають належати до п. "а" — орган державної влади України, орган місцевого самоврядування та створені ними установами або організаціями, що утримуються за рахунок коштів відповідних бюджетів.
2. Умова про можливість включення у Реєстр неприбуткових організацій (установ) залежно від наявності бюджетного фінансування робить неможливим функціонування органів самоорганізації населення тільки із власними повноваженнями або із делегованими, які не вимагають фінансування із місцевих бюджетів, а можуть реалізовуватись за рахунок, наприклад, добровільних пожертвувань фізичних чи юридичних осіб. Особливо це є актуальним на рівні сіл та селищ, бюджети яких не мають коштів для утримання органів самоорганізації населення, але де найбільше працюють різні форми участі членів територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення.

Водночас, включення ОСН у Реєстр неприбуткових організацій (установ) має важливе значення для того, що вони могли користуватись пільгами у оподаткуванні податком на доходи, в тому числі таких як добровільні пожертвування. Бажано, щоб ОСН отримав статус неприбутковості із ознакою неприбутковості "006".

Додаток 3

Протокол № _____
загальних зборів (конференції) жителів за місцем проживання щодо ініціювання створення органу самоорганізації населення

«__» _____ 20__ р. м. _____

Присутні : _____ осіб. (список присутніх учасників - жителів за місцем проживання щодо ініціювання створення органу самоорганізації населення додається)

Запрошені особи: _____

Відповідно до Закону України «Про органи самоорганізації населення» збори (конференція) правомочні.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ

Про обрання голови зборів і секретаря зборів.

Прийняття рішення про ініціювання створення органу самоорганізації населення.

Визначення напрямків діяльності органу самоорганізації населення.

Обрання ініціативної групи, члени якої будуть представляти інтереси жителів - учасників зборів (конференції) у місцевій раді.

1. **СЛУХАЛИ:** _____ про обрання _____ головою зборів та _____ секретарем зборів (конференції)

ВИСТУПИЛИ: _____, що запропонував _____ обрати головою зборів (конференції) та _____ секретарем зборів (конференції)

РЕЗУЛЬТАТИ ГОЛОСУВАННЯ:

„За” _____ осіб

„Проти” _____ осіб

« Утримались» _____ осіб

РІШЕННЯ ПРИЙНЯТО.

УХВАЛИЛИ: обрати _____ головою зборів (конференції) та _____ секретарем зборів (конференції)

2. **СЛУХАЛИ:** _____ про ініціювання створення органу самоорганізації населення _____ (вказати якого, назва, територія діяльності).

ВИСТУПИЛИ: _____, який запропонував ініціювати створення органу самоорганізації населення - _____ (вказати якого, назва, територія діяльності).

РЕЗУЛЬТАТИ ГОЛОСУВАННЯ:

„За” _____ осіб

„Проти” _____ осіб

Утримались _____ осіб

РІШЕННЯ ПРИЙНЯТО.

УХВАЛИЛИ: ініціювати створення органу самоорганізації населення - _____ (вказати якого, назва, територія діяльності).

3. **СЛУХАЛИ:** _____ про визначення напрямків діяльності органу самоорганізації населення

ВИСТУПИЛИ: _____, який запропонував такі напрямки діяльності органу самоорганізації населення:

1) створення умов для участі жителів у вирішенні питань місцевого значення в межах Конституції і законів України;

2) задоволення соціальних, культурних, побутових та інших потреб жителів шляхом сприяння у наданні їм відповідних послуг;

3) участь у реалізації соціально-економічного, культурного розвитку відповідної території, інших місцевих програм.

ВИСТУПИЛИ: _____, який запропонував визначити повноваження за органом самоорганізації населення повноваження, передбачені ч.1 ст.14 Закону України «Про органи самоорганізації населення», на території _____ (вказати територію діяльності), зокрема

- сприяти додержанню Конституції та законів України, реалізації актів Президента України та органів виконавчої влади, рішень міської ради та її виконавчих органів, розпоряджень міського голови, рішень, прийнятих місцевими референдумами;

- вносити у встановленому порядку пропозиції до проектів місцевих програм соціально-економічного і культурного розвитку міста _____ та проектів міських бюджетів;

- організовувати на добровільних засадах участь населення у здійсненні заходів щодо охорони навколишнього природного середовища, проведення робіт з благоустрою, озеленення та утримання в належному стані садиб, дворів, вулиць, площ, парків, кладовищ, братських могил, обладнанні дитячих і спортивних майданчиків, кімнат дитячої творчості, клубів за інтересами тощо; з цієї метою можуть створюватися тимчасові або постійні бригади, використовуватися інші форми залучення населення;

- організовувати на добровільних засадах участь населення у здійсненні заходів щодо охорони пам'яток історії та культури, ліквідації наслідків стихійного лиха, будівництва і ремонті шляхів, тротуарів, комунальних мереж, об'єктів

загального користування із дотриманням встановленого законодавством порядку проведення таких робіт;

– здійснювати контроль за якістю надаваних мешканцям, які проживають у жилих будинках на території діяльності органу ОСН, житлово-комунальних послуг та за якістю проведених у зазначених жилих будинках ремонтних робіт;

– надавати допомогу навчальним закладам, закладам та організаціям культури, фізичної культури і спорту у проведенні культурно-освітньої, спортивно-оздоровчої та виховної роботи серед населення, розвитку художньої творчості, фізичної культури і спорту; сприяти збереженню культурної спадщини, традицій народної культури, охороні пам'яток історії та культури, впровадженню в побут нових обрядів;

– організовувати допомогу громадянам похилого віку, інвалідам, сім'ям загиблих воїнів, партизанів та військовослужбовців, малозабезпеченим та багатодітним сім'ям, а також самотнім громадянам, дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, вносити пропозиції з цих питань до органів місцевого самоврядування;

– надавати необхідну допомогу органам пожежного нагляду в здійсненні протипожежних заходів, організовувати вивчення населенням правил пожежної безпеки, брати участь у здійсненні громадського контролю за додержанням вимог пожежної безпеки;

– сприяти відповідно до законодавства правоохоронним органам у забезпеченні ними охорони громадського порядку;

– розглядати звернення громадян, вести прийом громадян;

– вести облік громадян за віком, місцем роботи чи навчання, які мешкають у межах території діяльності органу ОСН;

– сприяти депутатам міської ради в організації їх зустрічей з виборцями, прийому громадян і проведенні іншої роботи у виборчих округах;

– інформувати мешканців про діяльність органу ОСН, організовувати обговорення проектів його рішень з найважливіших питань.

РЕЗУЛЬТАТИ ГОЛОСУВАННЯ:

„За” _____ осіб

„Проти” _____ осіб

« Утримались» _____ осіб

РІШЕННЯ ПРИЙНЯТО.

УХВАЛИЛИ:

—ініціювати створення органу самоорганізації населення - _____ (вказати якого, назва), визначити повноваження за органом самоорганізації на-

селення повноваження, передбачені ч.1 ст.14 Закону України «Про органи самоорганізації населення», на території _____ (вказати територію діяльності)

4. СЛУХАЛИ: _____ про обрання ініціативної групи, члени якої будуть представляти інтереси жителів - учасників зборів (конференції) у місцевій раді.

ВИСТУПИЛИ: _____, який запропонував (ла) обрати до ініціативної групи, члени якої будуть представляти інтереси жителів - учасників зборів (конференції) у місцевій раді, таких осіб:

_____
 _____
 _____
 _____
 _____

РЕЗУЛЬТАТИ ГОЛОСУВАННЯ:

„За” _____ осіб

„Проти” _____ осіб

« Утримались» _____ осіб

РІШЕННЯ ПРИЙНЯТО.

УХВАЛИЛИ: обрати до ініціативної групи, члени якої будуть представляти інтереси жителів - учасників зборів (конференції) у місцевій раді, таких осіб:

_____
 _____
 _____
 _____
 _____

Голова загальних зборів (конференції) _____ (підпис) _____ (ПІП)

Секретар загальних зборів (конференції) _____ (підпис) _____ (ПІП)

Додаток 4

Протокол № _____

загальних зборів (конференції) жителів за місцем проживання щодо обрання органу самоорганізації населення

«__» _____ 20__ р. м. _____

Присутні : - _____ осіб. (список присутніх учасників - жителів за місцем проживання щодо ініціювання створення органу самоорганізації населення додається)

Запрошені особи: _____

Відповідно до статті 8 Закону України «Про органи самоорганізації населення» збори (конференція) правомочні.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ

1. Про обрання голови зборів і секретаря зборів (конференції).

2. Затвердження Положення про орган самоорганізації.

3. Визначення загального складу органу самоорганізації.

4. Обрання органу самоорганізації населення, у тому числі:

- керівника,
- заступника (заступників) керівника,
- секретаря,
- інших членів.

5. Обрання уповноважених представників для проведення реєстрації органу самоорганізації населення.¹:

1. СЛУХАЛИ: _____ про обрання _____ головою зборів та _____ секретарем зборів (конференції)

ВИСТУПИЛИ: _____, що запропонував (ла) _____ обрати головою зборів (конференції) та _____ секретарем зборів (конференції)

РЕЗУЛЬТАТИ ГОЛОСУВАННЯ:

„За” _____ осіб „Проти” _____ осіб „Утримались” _____ осіб

РІШЕННЯ ПРИЙНЯТО.

¹ Додатково можна винести питання про те, що керівник та секретар органу самоорганізації населення можуть працювати в ньому на постійній основі з оплатою їх праці за рахунок коштів, переданих органу самоорганізації населення (оскільки переважно фінансує їх рада, це потрібно попередньо вирішити із нею). Відповідно до статті 21 Закону «Про органи самоорганізації населення», члени органу самоорганізації населення виконують свої обов'язки на громадських засадах. Тільки за рішенням зборів (конференції) жителів за місцем проживання керівник і секретар цього органу можуть працювати в ньому на постійній основі з оплатою їх праці за рахунок коштів, переданих органу самоорганізації населення.

Як правило, такі рішення приймаються на одних зборах (конференції), оскільки знову скликати збори (конференцію) може становити певні організаційні труднощі.

УХВАЛИЛИ: обрати _____ головою зборів (конференції) та _____ секретарем зборів (конференції)

2. СЛУХАЛИ: _____ про затвердження Положення про орган самоорганізації населення (назва органу самоорганізації).

ВИСТУПИЛИ: _____, який запропонував (ла) затвердити Положення про орган самоорганізації населення (назва органу самоорганізації).

РЕЗУЛЬТАТИ ГОЛОСУВАННЯ:

„За” _____ осіб

„Проти” _____ осіб

« Утримались» _____ осіб

РІШЕННЯ ПРИЙНЯТО.

УХВАЛИЛИ: затвердити Положення про орган самоорганізації населення (назва органу самоорганізації).

3. СЛУХАЛИ: _____ про визначення загального складу органу самоорганізації.

ВИСТУПИЛИ: _____, який запропонував (ла) визначити загальний склад органу самоорганізації у кількості _____ осіб, у тому числі: керівника, заступника (заступників) керівника, секретаря, _____ (кількість) інших членів.

РЕЗУЛЬТАТИ ГОЛОСУВАННЯ:

„За” _____ осіб

„Проти” _____ осіб

« Утримались» _____ осіб

РІШЕННЯ ПРИЙНЯТО.

УХВАЛИЛИ: визначити загальний склад органу самоорганізації у кількості _____ осіб, у тому числі: керівника, заступника (заступників) керівника, секретаря, _____ (кількість) інших членів.

4. СЛУХАЛИ: _____ про обрання органу самоорганізації населення.

ВИСТУПИЛИ: _____, який запропонував (ла) обрати:

_____ (ПІП) керівником органу самоорганізації населення,

_____ (ПІП) заступником органу самоорганізації населення,

_____ (ПІП) секретарем органу самоорганізації населення,

та іншими членами органу самоорганізації населення таких осіб:

_____
_____ (ПІП)

Додаток 7

ЗРАЗОК ПОЛОЖЕННЯ ОРГАНУ ОСН¹

ЗАТВЕРДЖЕНО

Загальними зборами (Конференцією)

частини членів

територіальної громади міста Одеси

«__» _____ 20__ р.

ЗАРЕЄСТРОВАНО

Виконавчим комітетом

Одеської міської ради

Реєстраційний № _____

«__» _____ 20__ р.

ПОЛОЖЕННЯ

Органу самоорганізації населення

комітету _____
 повна назва органу ОСН в місті Одесі²

Одеса
 20____ р.

Це Положення визначає загальні принципи самоорганізації населення на території _____ в _____ районі міста Одеси, діяльності мікрорайону, вулиці, будинку тощо, та його назва району міста органу самоорганізації населення на даній території, його повноваження, права, гарантії їх здійснення.

¹ Положення та інструкції взято із веб-сайту ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення». Посилання: <http://samoorg.com.ua>

² Власна назва органу ОСН повинна бути написана великими літерами.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Орган самоорганізації населення комітет _____
 _____ (повна назва органу ОСН¹
 в місті Одесі (далі – орган ОСН) – це форма добровільної організації на території _____ району міста Одеси його жителів, що об'єдналися за місцем проживання _____ (назва району міста) на основі спільності інтересів для рішення безпосередньо через загальні збори чи конференції представників жителів даної території (далі – конференції) питань, що зачіплюють інтереси населення відповідної території і віднесених, відповідно до чинного законодавства, до ведення органів місцевого самоврядування.

Діяльність органу ОСН розповсюджується на частину території міста Одеси в межах: будинки №№ _____ по вулиці _____, №№ _____ по вулиці _____, №№ _____ по провулку _____.

Орган ОСН є неприбутковим представницьким органом частини членів територіальної громади міста Одеси, що мешкають на території діяльності органу ОСН, і є складовою частиною системи місцевого самоврядування.

1.2. Орган ОСН сприяє створенню умов для реалізації кожним громадянином України його конституційного права на участь в управлінні громадськими справами та вирішенні питань місцевого значення, функціонує в тісній взаємодії з територіальною громадою міста, органами місцевого самоврядування, їх виконавчими органами, трудовими колективами й об'єднаннями громадян.

1.3. У своїй діяльності орган ОСН керується Конституцією України, Законом України „Про місцеве самоврядування в Україні”, Законом України „Про органи самоорганізації населення” і іншими законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, центральних і місцевих органів виконавчої влади, актами органів місцевого самоврядування, розпорядженнями міського голови, виданими в межах своїх повноважень, рішеннями місцевих референдумів, рішеннями загальних зборів (конференцій), а також цим Положенням.

1.6. Орган ОСН може входити на добровільній основі до складу асоціації органів ОСН з метою захисту своїх прав, обміну досвідом, розвитку контактів (у тому числі міжнародних), а також для спільного рішення питань, що зачіплюють інтереси даних територіальних колективів.

¹ Власна назва органу ОСН повинна бути написана великими літерами.

1.7. Діяльність органу ОСН ґрунтується на принципах:

- законності;
- безпосередньої участі населення в розробці, прийнятті та реалізації рішень по облаштуваності відповідної території;
- сполучення інтересів населення відповідної території й інтересів територіальної громади міста Одеси;
- захисту прав і законних інтересів жителів _____, задоволення, соціальних потреб населення (мікрорайону, вулиці, будинку тощо) ;
- вільного волевиявлення жителів _____ через загальні збори, (конференції); (мікрорайону, вулиці, будинку тощо)
- розмаїтості здійснення форм громадського самоврядування;
- територіальності;
- виборності, підконтрольності, підзвітності і відповідальності органу ОСН перед населенням, а у випадках, зазначених у законі – перед Одеською міською радою (далі – міськрадою);
- самостійності, самофінансування і часткового фінансування (у частині делегованих повноважень) з міського бюджету, добровільності прийняття на себе функцій з вирішення тих чи інших питань місцевого значення;
- гласності й врахування громадської думки.

1.8. Основними напрямками діяльності органу ОСН є:

- створення умов для участі жителів у вирішенні питань місцевого значення в межах Конституції і законів України;
- задоволення соціальних, культурних, побутових та інших потреб жителів шляхом сприяння у наданні їм відповідних послуг;
- участь у реалізації соціально-економічного, культурного розвитку відповідної території, інших місцевих програм.

1.9. Положення про орган ОСН затверджується загальними зборами (конференцією) після одержання дозволу міськради на створення органу ОСН та реєструється виконавчим комітетом Одеської міської ради (далі – виконавчим комітетом).

1.10. Після реєстрації орган ОСН отримує статус юридичної особи, має печатку зі своїм найменуванням, штампи, бланки, розрахунковий і інший рахунок в установах банків.

1.11. Повна назва органу ОСН:

на українській мові: Орган самоорганізації населення комітет _____ в місті Одесі;

повна назва органу ОСН²

на російській мові: Орган самоорганизации населения комитет _____

² Власна назва органу ОСН повинна бути написана великими літерами.

_____ в городе Одессе.

полное название органа ОСН³

1.12. Місцезнаходження органу ОСН: 65_____, Україна, м. Одеса, вул. індекс _____

_____ адреса комітету

2. ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ЖИТЕЛІВ І КОНФЕРЕНЦІЇ ЇХ ПРЕДСТАВНИКІВ. ПОРЯДОК ОБРАННЯ, СТРУКТУРА І ФОРМИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНУ ОСН

2.1.1. Основою діяльності органу ОСН є загальні збори (конференція) жителів, що фактично проживають на відповідній території.

2.1.2. Про скликання загальних зборів (конференції), на яких планується розгляд питання про обрання членів органу ОСН чи дострокове припинення його повноважень, не менш ніж за 7 днів у повідомному порядку інформується міська рада та _____ районна адміністрація Одеської міської ради (далі – райадміністрація).

У випадку проведення конференції, квоту представництва на неї жителів відповідної території визначає орган ОСН чи ініціативна група в кількості не менше 3 осіб, що проживають на даній території, з ініціативи якої скликається конференція. При цьому квота представництва на конференції встановлюється в наступних розмірах:

- не менш, ніж по одному представнику від кожної квартири⁴;
- не менш, ніж по одному представнику від 10 приватних будинків і (чи) не менш ніж один представник від 20 квартир багатоквартирних житлових будинків⁵;
- не менш, ніж по одному представнику від 5 приватних будинків і (чи) не менш ніж один представник від 10 квартир багатоквартирних житлових будинків⁶;
- не менш, ніж по одному представнику від 20 приватних будинків і (чи) менш ніж по одному представнику від 40 квартир в багатоквартирних житлових будинках⁷.

³ Собственное название органа ОСН должно быть написано заглавными буквами.

⁴ Вказана квота зазначається лише в Положеннях що регламентують діяльність будинкових органів ОСН.

⁵ Вказана квота зазначається лише в Положеннях що регламентують діяльність квартальних органів ОСН.

⁶ Вказана квота зазначається лише в Положеннях що регламентують діяльність вуличних органів ОСН.

⁷ Вказана квота зазначається лише в Положеннях що регламентують діяльність селищних, мікрорайонних органів ОСН, а також органів ОСН що діють в межах житлового комплексу.

Чергові загальні збори (конференція) скликаються Одеським міським головою (далі – міським головою) чи органом ОСН за необхідністю, але не рідше одного разу на рік.

Позачергові загальні збори (конференція) скликаються з ініціативи не менш, ніж 5% жителів, що фактично проживають на території діяльності органу ОСН.

2.1.3. Райадміністрація має надавати всебічну допомогу в проведенні загальних зборів (конференції), у їх матеріально-технічному забезпеченні, у тому числі за рахунок коштів, передбачених міським бюджетом на ці цілі.

2.1.4. У роботі загальних зборів (конференцій) можуть брати участь особи, що досягли 18-річного віку, фактично проживають на відповідній території та не позбавлені судом дієздатності.

Особи, що фактично не проживають на відповідній території, можуть брати участь у роботі загальних зборів (конференцій) з правом дорадчого голосу.

2.1.5. Загальні збори (конференції) правомочні, якщо в їх роботі бере участь безпосередньо або представлено не менше половини жителів відповідної території.

2.1.6. До виняткової компетенції загальних зборів (конференцій) належить:

- прийняття рішень про створення та дострокове припинення повноважень органу ОСН;
  - прийняття положення про орган ОСН, внесення до нього змін та доповнень;
  - визначення кількісного складу органу ОСН та його ревізійної комісії;
  - обрання ініціативної групи, що буде представляти інтереси жителів відповідної території у взаєминах з міською радою, виконавчим комітетом до сформування персонального складу органу ОСН;
  - визначення кількісного і персонального складу виборчої комісії з виборів _____ органу ОСН, заступника (заступників); назва посади керівника органу ОСН
  - назва посади керівника органу ОСН;
  - _____, секретаря, а також членів органу ОСН; назва посади керівника органу ОСН
- обрання і дострокове припинення повноважень, заступника

_____
назва посади керівника органу ОСН

- назва посади керівника органу ОСН (заступників) секретаря, членів органу ОСН, ревізійної комісії _____; назва посади керівника органу ОСН
- органу ОСН;
- визначення терміну повноважень органу ОСН та його ревізійної комісії;
- прийняття рішень по щорічних звітах органу ОСН та його ревізійної комісії;
- прийняття рішень про встановлення розміру оплати праці штатних працівників органу ОСН, членів його ревізійної комісії (на період проведення ревізій) за рахунок доходів від власної фінансово-господарської діяльності;
- прийняття рішень про введення місцевих зборів на основі добровільного самооподаткування;
- затвердження програм діяльності органу ОСН;
- розгляд і затвердження кошторисів доходів і витрат органу ОСН, а також затвердження звітів про їх виконання.

Загальні збори (конференція) можуть прийняти до свого розгляду й інші питання, що зачіпають інтереси жителів відповідної території.

2.1.7. Рішення загальних зборів (конференцій) приймаються простою більшістю голосів присутніх і оформляються протоколом.

Усі рішення загальних зборів (конференцій) протягом 10 днів у письмовій формі доводяться до відома міської ради і райадміністрації.

2.2.1. Орган ОСН створюється загальними зборами (конференцією) на підставі рішення міської ради.

2.2.2. Вибори органу ОСН проводяться на загальних зборах (конференції) на основі загального, рівного виборчого права шляхом таємного голосування після одержання згоди міської ради на створення органу ОСН.

Підготовка і проведення виборів органу ОСН здійснюється відкрито і гласно. Витрати, зв'язані з підготовкою і проведенням виборів, здійснюються за рахунок коштів райадміністрації, в тому числі за рахунок сум на ці цілі, передбачені міським бюджетом.

2.2.3. З метою організації видачі бюлетенів для виборів, організації голосування, підрахунку голосів і визначення результатів виборів загальними зборами (конференцією) відкритим голосуванням утворюється виборча комісія в кількості не менш 3 чоловік з числа осіб, що бере участь у роботі загальних зборів (конференції) і має право голосу. Обраними до складу виборчої комісії вважаються особи, що одержали відносну більшість голосів учасників загальних зборів (конференції).

2.2.4. Правом висувати кандидатів на посаді _____ органу ОСН,
назва посади керівника органу ОСН

заступника (заступників) _____, секретаря, а також членів органу ОСН _____
назва посади керівника органу ОСН

має будь-яка особа, що володіє правом голосу і проживає на території діяльності органу ОСН. Один учасник загальних зборів (конференції) може висунути таку кількість кандидатів на посаду _____
назва посади керівника органу ОСН

органу ОСН, заступника (заступників) _____, секретаря і членів
назва посади керівника органу ОСН

органу ОСН, що не перевищує кількості відповідних посад.

Одна й та ж особа може бути внесена тільки в один із бюлетенів для голосування: по виборам _____ органу ОСН, заступника
назва посади керівника органу ОСН

(заступників) _____,
секретаря або членів органу ОС

2.2.5. Обов'язок оперативного виготовлення бюлетенів для голосування покладається на райадміністрацію.

Бюлетені для голосування повинні бути виготовлені негайно після завершення процедури висунування кандидатів на посаду _____
назва посади керівника органу ОСН

органу ОСН, заступника (заступників) _____, секретаря і членів органу ОСН у кількості, що відповідає числу учасників загальних зборів (конференції), що володіють правом вирішального голосу. Райадміністрація виготовляє окремо бюлетені для виборів _____
назва посади керівника органу ОСН

органу ОСН, заступника (заступників) _____, секретаря і членів органу ОСН.
назва посади керівника органу ОСН

У бюлетені для голосування повинна бути зазначена дата, місто і район проведення виборів, назва органу ОСН; вказівка про те, на яку посаду здійснюються вибори; прізвище, ім'я, по-батькові, рік народження, домашня адреса кандидатів, а також рядок для голосування "Проти всіх кандидатів". Кожен бюлетень після його виготовлення повинен бути засвідчений печаткою райадміністрації. Після виготовлення бюлетенів і засвідчення їх печаткою вони негайно передаються у виборчу комісію.

Райадміністрація вживає заходів по виготовленню кабінки і скриньок для таємного голосування. Кабінки для таємного голосування повинні бути встановлені в залі, де проводяться загальні збори (конференція) до їх початку.

Скриньки для голосування повинні бути опечатані членами виборчої комісії безпосередньо перед початком голосування у присутності осіб, що приймають участь в загальних зборах (конференції).

2.2.6. Видача бюлетенів учасникам загальних зборів (конференції) здійснюється членами виборчої комісії тільки особам, зареєстрованим в якості учасників загальних зборів (конференції) і що мають право голосу. Для одержання бюлетеня кожен учасник загальних зборів (конференції) повинен пред'явити паспорт чи інший документ, що засвідчує особу, а після внесення в список голосуючих його прізвища, імені, по-батькові, домашньої адреси, серії і номера паспорта чи іншого документа, що посвідчує особу, розписатися за одержання бюлетенів для голосування. Після видачі виборчих бюлетенів кожному учаснику загальних зборів (конференції) член виборчої комісії, що видав їх, зобов'язаний засвідчити цей факт власним підписом.

Час, відведений на видачу бюлетенів і голосування, визначається рішенням загальних зборів (конференції).

2.2.7. При виборах _____ органу ОСН, заступника
назва посади керівника органу ОСН

і секретаря, кожна особа, що приймає участь у голосуванні, має один голос. У випадку обрання двох чи більшої кількості заступників _____ органу ОСН, а також при обранні членів органу ОСН, кожна особа, що приймає участь у голосуванні, має кількість голосів, що відповідає кількості осіб, що обираються за відповідним бюлетенем.

2.2.8. Голос вважається поданим „ЗА” відповідного кандидата, якщо голосуючий у квадраті напроти прізвища кандидата поставив знак „X” чи інший знак, що свідчить про те, що голос відданий саме за даного кандидата.

2.2.9. Визначення результатів виборів проводиться привселюдно в приміщенні для голосування. Ніхто не має право втручатися в роботу виборчої комісії. Райадміністрація повинна вжити заходів для недопущення порушення громадського порядку під час проведення висунування кандидатів, видачі бюлетенів, голосування, підрахунку голосів, при оголошенні результатів виборів.

2.2.10. Обраними _____ органу ОСН,
назва посади

заступником (заступниками) _____ керівника, секретарем,
назва посади

членами органу ОСН вважаються особи, що одержали більше половини голосів учасників загальних зборів (конференції).

У випадку, якщо ніхто з осіб, включених у бюлетені для голосування, не набрав необхідної кількості голосів, або якщо не були обрані всі заступники _____ чи члени органу ОСН, то відразу після
назва посади керівника органу ОСН

оголошення результатів виборів проводиться другий тур виборів.

У бюлетені по виборах _____, заступника
назва посади керівника органу ОСН

_____ і секретаря органу ОСН вносяться по дві
назва посади керівника органу ОСН

кандидатури із числа тих осіб, що отримали найбільшу кількість голосів порівняно із іншими кандидатами під час першого туру голосування.

У випадку проведення другого туру виборів заступників _____ та на членів органу ОСН в бюлетень вносяться
назва посади керівника органу ОСН

кандидатури тих осіб, які не отримали необхідної кількості голосів в ході першого туру голосування.

У випадку, якщо під час другого туру _____ органу
назва посади керівника органу ОСН

ОСН, заступник (заступники) _____, секретар чи
назва посади керівника органу ОСН

члени органу ОСН не будуть обрані, то проводиться нове висування кандидатів на відповідні посади.

2.2.11. Після оголошення результатів виборів виборча комісія негайно передає невикористані бюлетені; бюлетені, які подані проти всіх кандидатів, а також за кожного з кандидатів на збереження у райадміністрацію.

2.2.12. Інформація виборчої комісії про результати виборів фіксується в протоколі загальних зборів (конференції).

2.2.13. Повноваження виборчої комісії припиняються після передачі виборчих бюлетенів на збереження у райадміністрацію за умови, що склад органу ОСН сформований у повному обсязі, визначеному загальними зборами (конференцією).

2.2.14. Орган ОСН обирається на термін, визначений загальними зборами (конференцією), але не більший, ніж на 4 роки⁸.

⁸ У зв'язку із збільшенням терміну повноважень міських рад до 5 років, у випадку внесення міською радою відповідних змін до „Положення про органи самоорганізації населення в місті Одесі” у цьому пункті Положення слід внести відповідні корективи шляхом заміни цифри 4 на цифру 5. Доти, поки такі зміни не будуть внесені, органи ОСН в місті Одесі мають обиратися на чотириохрічний термін.

2.2.15. Фінансове і матеріально-технічне забезпечення органу ОСН здійснюється райадміністрацією у межах коштів, передбачених на це в міському (районному) бюджеті.

Після легалізації органу ОСН у порядку, передбаченому Законом України "Про органи самоорганізації населення", надаються нежитлові приміщення, необхідні для здійснення ними своїх повноважень. Дані приміщення надаються на умовах пільгової оренди на весь період діяльності органу ОСН⁹.

2.2.16. Орган ОСН організує свою роботу за планами, що узгоджуються з райадміністрацією, а потім затверджуються загальними зборами (конференцією).

2.2.17. Засідання органу ОСН скликаються його _____
назва посади керівника органу ОСН

чи особою, що виконує його обов'язки, по мірі необхідності, але не менше одного разу на квартал і є правомочними за участі в них більше половини загального складу органу ОСН.

Перше, організаційне засідання органу ОСН проводиться в тижневий термін після його обрання і вважається правомочним, якщо в його роботі бере участь не менше двох третин членів органу ОСН.

Всі питання на засіданнях органу ОСН вирішуються відкрито, більшістю голосів від загального складу органу ОСН. Рішення по розглянутих питаннях вносяться до протоколу засідання.

2.2.18. У роботі органу ОСН із правом дорадчого голосу можуть брати участь народні депутати України і депутати місцевих рад, а ті з них, що проживають на території діяльності органу ОСН або у виборчий округ яких входить зазначена територія – із правом вирішального голосу.

В роботі органу ОСН із правом дорадчого голосу можуть також брати участь і інші особи, що мешкають на відповідній території, члени ревізійної комісії органу ОСН, представники виконавчих органів міської ради та райадміністрації.

2.2.19. Для виконання поточної роботи _____, заступник
назва посади керівника органу ОСН

(заступники) _____, секретар, члени органу ОСН роз
назва посади керівника органу ОСН

поділяють між собою обов'язки.

У разі потреби орган ОСН може утворювати сектори (комісії), робочі групи, інші органи з питань експлуатації і ремонту житлового фонду, благоустрою і санітарії, з культурно-масової і спортивно-оздоровчої роботи, по роботі з дітьми та підлітками, з питань соціальної допомоги та інші.

⁹ Це правило розповсюджується лише на органи ОСН, що діють на рівні мікрорайонів, житлових комплексів та селищ. Тому включати такі пункти у власні Положення можуть тільки такі органи ОСН.

2.2.20. Орган ОСН інформує населення про своє місцезнаходження, час роботи і прийому жителів. Орган ОСН через друковані засоби масової інформації міської ради зобов'язаний інформувати жителів міста про персональний склад членів органу ОСН, територію діяльності, а також про своє місцезнаходження, часи роботи і прийому жителів. Орган ОСН не рідше одного разу в рік має звітувати про свою діяльність на загальних зборах (конференціях).

2.3.1. _____ органу ОСН обирається на термін повноважень
назва посади керівника органу ОСН

органу ОСН і звільняється від займаної посади відповідно до процедур, передбачених Законом України „Про органи самоорганізації населення”, а також Положенням про органи самоорганізації населення в місті Одесі, затвердженим рішенням міської ради «Про органи самоорганізації населення в місті Одесі» від 14.01.2002 р. № 3374-XXIII (далі – „Положенням про органи самоорганізації населення в місті Одесі”).

2.3.2. _____ органу ОСН працює в органі ОСН
назва посади керівника органу ОСН

на громадських засадах, якщо інше не передбачено рішенням міської ради.

2.3.3. _____ органу ОСН:
назва посади керівника органу ОСН

- організує роботу органу ОСН, скликає і веде його засідання;
- організує виконання рішень органу ОСН;
- сприяє органам виконавчої влади і місцевого самоврядування в організації виконання нормативних актів;
- є розпорядником поточного банківського рахунка та інших рахунків органу ОСН;
- представляє інтереси органу ОСН у відносинах з громадянами, об'єднаннями громадян, а також підприємствами, установами, організаціями усіх форм власності;
- дає доручення заступнику (заступникам), секретарю і членам органу ОСН, розподіляє обов'язки серед членів органу ОСН;
- веде особистий прийом жителів;
- контролює правильність ведення документації органу ОСН;
- підписує рішення та інші документи від імені органу ОСН;
- несе персональну відповідальність за результати фінансово-господарської та інших видів діяльності органу ОСН;
- виконує доручення органу ОСН;
- здійснює інші повноваження, віднесені законодавством, а також цим Положенням, до його компетенції.

2.3.4. У своїй діяльності _____ органу ОСН є підзвіт-
назва посади керівника органу ОСН

ним загальним зборам (конференції) і може бути достроково звільнений з посади загальними зборами (конференцією) більшістю голосів від числа присутніх за пропозицією не менш однієї третини членів органу ОСН або міської ради.

2.4.1. Заступник (заступники) _____ органу ОСН
назва посади керівника органу ОСН

обирається і звільняється від займаної посади відповідно до процедур, передбачених Законом України „Про органи самоорганізації населення”, а також „Положенням про органи самоорганізації населення в місті Одесі”.

2.4.2. Заступник (заступники) _____ працюють
назва посади керівника органу ОСН

в органі ОСН на громадських засадах.

2.4.3. У випадку відсутності _____ органу ОСН чи
назва посади керівника органу ОСН

неможливості виконання ним своїх обов'язків з інших причин його функції виконує заступник _____ органу ОСН.
назва посади керівника органу ОСН

2.5.1. Секретар органу ОСН обирається і звільняється від займаної посади відповідно до процедур, передбачених Законом України „Про органи самоорганізації населення”, а також „Положенням про органи самоорганізації населення в місті Одесі”.

2.5.2. Секретар органу ОСН працює в органі ОСН на громадських засадах, якщо інше не передбачено рішенням міської ради.

2.5.3. Секретар органу ОСН забезпечує підготовку засідань органу ОСН; питань, що виносяться на його розгляд, забезпечує ведення діловодства; своєчасне доведення до відповідних підприємств, установ, організацій і жителів рішень органу ОСН, контролює їх виконання, а також виконує інші покладені на нього обов'язки.

2.6.1. Контроль за використанням органом ОСН фінансових і матеріальних ресурсів здійснює міська рада, виконавчий комітет, загальні збори (конференція), ревізійна комісія органу ОСН, а також відповідні органи державної влади.

2.6.2. Ревізійна комісія органу ОСН обирається більшістю голосів від числа учасників загальних зборів (конференції) в кількості 3-7 осіб.

Як правило, ревізійна комісія має обиратися одночасно з обранням органу ОСН. До її складу не можуть входити особи, обрані до складу органу ОСН.

2.6.3. Ревізійна комісія в порядку здійснення своїх повноважень проводить відповідно до чинного законодавства ревізію фінансово-господарської діяльності органу ОСН і інформує загальні збори (конференцію) про її результати.

У разі потреби ревізійна комісія інформує про результати ревізії мешканців, що проживають на території діяльності органу ОСН, міську раду і райадміністрацію.

Ревізійна комісія не рідше одного разу в рік звітує про свою діяльність на загальних зборах (конференції).

3. КОМПЕТЕНЦІЯ ОРГАНУ ОСН

3.1. Орган ОСН у межах своєї діяльності:

1) сприяє додержанню Конституції та законів України, реалізації актів Президента України та органів виконавчої влади, рішень міської ради та її виконавчих органів, розпоряджень міського голови; рішень, прийнятих місцевими референдумами;

2) вносить у встановленому порядку пропозиції до проектів місцевих програм соціально-економічного і культурного розвитку міста Одеси та проектів міських бюджетів;

3) організовує на добровільних засадах участь населення у здійсненні заходів щодо охорони навколишнього природного середовища, проведення робіт із благоустрою, озеленення та утримання в належному стані садиб, дворів, вулиць, площ, парків, кладовищ, братських могил, обладнанні дитячих і спортивних майданчиків, кімнат дитячої творчості, клубів за інтересами тощо; з цією метою можуть створюватися тимчасові або постійні бригади, використовуватися інші форми залучення населення;

4) організовує на добровільних засадах участь населення у здійсненні заходів щодо охорони пам'яток історії та культури, ліквідації наслідків стихійного лиха, у будівництві і ремонті шляхів, тротуарів, комунальних мереж, об'єктів загального користування із дотриманням встановленого законодавством порядку проведення таких робіт;

5) здійснює контроль за якістю надаваних мешканцям, які проживають у жилих будинках на території діяльності органу ОСН, житлово-комунальних послуг та за якістю проведених у зазначених жилих будинках ремонтних робіт;

6) надає допомогу навчальним закладам, закладам та організаціям культури, фізичної культури і спорту у проведенні культурно-освітньої, спортивно-оздоровчої та виховної роботи серед населення, розвитку художньої творчості, фізичної культури і спорту; сприяє збереженню культурної спадщини, традицій народної культури, охороні пам'яток історії та культури, впровадженню в побут нових обрядів;

7) організовує допомогу громадянам похилого віку, інвалідам, сім'ям загиблих воїнів, партизанів та військовослужбовців, малозабезпеченим та багатодітним сім'ям, а також самотнім громадянам, дітям-сиротам та дітям, позбав-

леним батьківського піклування; вносить пропозиції з цих питань до органів місцевого самоврядування;

8) надає необхідну допомогу органам пожежного нагляду в здійсненні протипожежних заходів, організовує вивчення населенням правил пожежної безпеки, бере участь у здійсненні громадського контролю за додержанням вимог пожежної безпеки;

9) сприяє відповідно до законодавства правоохоронним органам у забезпеченні ними охорони громадського порядку;

10) розглядає звернення громадян, веде прийом громадян;

11) веде облік громадян за віком, місцем роботи чи навчання, які мешкають у межах території діяльності органу ОСН;

12) сприяє депутатам міської ради в організації їх зустрічей з виборцями, прийому громадян і проведенні іншої роботи у виборчих округах;

13) інформує мешканців про діяльність органу ОСН, організовує обговорення проектів його рішень з найважливіших питань.

Орган ОСН у межах території своєї діяльності може реалізовувати також інші повноваження, передбачені чинними нормативними актами, прийнятими на основі добровільно узятих на себе органом ОСН зобов'язань, при наявності згоди жителів відповідної території, вираженої на загальних зборах (конференції).

3.2. Координацію роботи органу ОСН і надання йому методичної допомоги здійснює апарат міської ради, райадміністрації і профільні постійні комісії міської ради.

4. ЕКОНОМІЧНА ОСНОВА І ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ОРГАНУ ОСН

4.1. Фінансово-економічну основу органу ОСН складають:

– фінансові ресурси, отримані ним чи передані йому відповідно до законодавства;

– майно, придбане за рахунок власних фінансових ресурсів органу ОСН;

– майно, передане органу ОСН в оперативне управління міською радою.

Фінансові ресурси органу ОСН, зареєстрованого виконавчим комітетом, утворюються за рахунок місцевих зборів на основі добровільного самооподаткування, доходів від діяльності створюваних ним підприємств, установ та організацій, добровільних внесків і пожертвувань юридичних і фізичних осіб, коштів, що передаються йому міською радою для здійснення делегованих повноважень, а також інших надходжень, не заборонених чинним законодавством.

4.2. Орган ОСН, зареєстрований виконавчим комітетом, має право:

– відкривати рахунки в установах банків, виготовляти печатки, бланки з власним найменуванням і інші атрибути юридичної особи;

– самостійно використовувати наявні фінансові ресурси відповідно до цілей та напрямків своєї діяльності;

– створювати за рахунок власних або переданих коштів, добровільних внесків та пожертвувань фізичних та юридичних осіб, об'єднань громадян об'єкти комунально-побутового та соціально-культурного призначення, забезпечувати їх утримання та експлуатацію;

– утворювати у встановленому законодавством порядку підприємства, установи та організації, основані на колективній власності жителів відповідної території, в тому числі ремонтні, по наданню послуг тощо;

– укладати договори з юридичними і фізичними особами, пов'язані з їх участю у вирішенні соціально-економічних задач на даній території;

– розробляти і надавати органам місцевого самоврядування м. Одеси проекти планів і програм розвитку відповідної території для використання їх у складі планів соціально-економічного і культурного розвитку і програм міста, що приймаються міською радою;

– надавати органам місцевого самоврядування міста Одеси рекомендації з питань відведення землі на території діяльності органу ОСН, будівництва та розширення на відповідній території підприємств та інших об'єктів виробничого і соціально-культурного призначення, про необхідність та доцільність розміщення підприємств торгівлі, громадського харчування, побутового обслуговування, шкіл, поліклінік та інших соціально-культурних установ, режиму їх роботи, а також режиму транспортного обслуговування цієї території;

– користатися земельними ділянками в порядку, передбаченому законодавством;

– виступати замовником будівельних і ремонтних робіт, здійснюваним за рахунок коштів, що знаходяться в розпорядженні органу ОСН;

– приймати на свій баланс на праві спільної власності майно, що утворюється за рахунок коштів і трудової участі населення, проживаючого на території його діяльності, чи передане йому міською радою в оперативне управління;

– об'єднувати на договірних засадах власні кошти та кошти юридичних та фізичних осіб, для будівництва і утримання різноманітних об'єктів комунально-побутового і соціально-культурного призначення;

– отримувати під власну відповідальність кредити та надавати позики із власних коштів, купувати акції та облігації;

– здійснювати іншу фінансово господарську діяльність, передбачену чинним законодавством.

4.3. Міська рада з урахуванням можливостей органу ОСН, зареєстрованого виконавчим комітетом, і місцевих умов може своїм рішенням, прийнятим за згодою органу ОСН, передавати йому свої повноваження по управлінню

окремими об'єктами комунальної власності, що знаходяться на території діяльності органу ОСН, а також інші питання своєї компетенції (за винятком питань, пов'язаних із прийняттям нормативних актів, а також віднесених до виключної компетенції міської ради) з одночасною передачею відповідних матеріально-фінансових ресурсів. Передача майна, прав і фінансових ресурсів органу ОСН здійснюється на договірній основі.

4.4. Майно, створене за рахунок коштів і внаслідок господарської ініціативи органу ОСН, придбане їм чи передане йому у власність фізичними чи юридичними особами, органами місцевого самоврядування, знаходиться в спільній сумісній власності жителів, що мешкають на території його діяльності, в особі органу ОСН.

4.5. У спільній сумісній власності населення в особі органу ОСН знаходяться фінансові кошти, отримані за рахунок господарської діяльності органу ОСН, передані органами місцевого самоврядування, а також такі, що надійшли в якості добровільних внесків та пожертвувань фізичних і юридичних осіб, об'єднань громадян.

Використання та розпорядження фінансовими коштами здійснюється органом ОСН на основі відповідних кошторисів доходів та витрат. Річні звіти про використання коштів і отримані доходи розглядаються і затверджуються загальними зборами (конференцією).

4.6. Органи місцевого самоврядування, а також особи, що проживають на території діяльності органу ОСН, не несуть відповідальність за майновими та фінансовими зобов'язаннями органу ОСН.

5. ВЗАЄМОВІДНОСИНИ ОРГАНУ ОСН З ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ОБ'ЄДНАННЯМИ ГРОМАДЯН І СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

5.1. Органи місцевого самоврядування здійснюють фінансування діяльності органу ОСН в порядку, передбаченому "Положенням про органи самоорганізації населення в місті Одесі". Відповідно до нього також вирішуються питання про делегування органу ОСН окремих повноважень міської ради, фінансів та майна, встановлення пільг по сплаті місцевих податків і зборів у частині, що надходить до бюджету міста, для підприємств, установ, організацій, створених органом ОСН, а також для фізичних і юридичних осіб, що надають фінансову допомогу органу ОСН тощо.

5.2. Взаємодія органу ОСН з об'єднаннями громадян і суб'єктами господарювання здійснюється на договірній основі.

6. ГАРАНТІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ОРГАНУ ОСН

6.1. Орган ОСН самостійно визначає напрямки своєї діяльності у відповід-

ності до цього Положення. Втручання в діяльність органу ОСН не допускається, окрім випадків, передбачених законодавством України.

6.2. Рішення органу ОСН, прийняті їм у межах своїх повноважень, підлягають обов'язковому розгляду і вжиттю за ними заходів у встановлені законодавством терміни тими органами місцевого самоврядування м. Одеси, юридичними і фізичними особами, яким вони адресовані.

6.3. Юридичні і фізичні особи несуть перед органом ОСН відповідальність, у тому числі майнову, відшкодовуючи в повному обсязі шкоду, заподіяну їхніми діями чи бездіяльністю органу ОСН, населенню, навколишньому середовищу, а також шкоду, нанесену в результаті невиконання рішень органу ОСН, відповідно до законодавства.

6.4. Орган ОСН має право звернутися в суд з заявою (позовом) про визнання недійсними актів міського голови, органів та посадових осіб місцевого самоврядування міста Одеси; рішень (наказів) юридичних осіб, що порушують права і законні інтереси жителів міста, що проживають на території діяльності органу ОСН, або обмежують повноваження органу ОСН, в порядку, передбаченому чинним законодавством.

6.5. Орган ОСН несе передбачену чинним законодавством відповідальність за законність і наслідки своїх рішень і дій.

7. ПРИПИНЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ОРГАНУ ОСН

7.1. Підстави та порядок дострокового припинення повноважень органу ОСН визначається чинним законодавством України.

7.2. За рішенням міської ради створюється ліквідаційна комісія, яка надає ліквідаційний баланс на затвердження загальних зборів (конференції).

7.3. Фінанси і майно органу ОСН (за винятком переданих органу ОСН міською радою і її виконавчими органами), у випадку його ліквідації, не можуть перерозподілятися між членами органу ОСН чи членами територіальної громади, що проживають на території діяльності органу ОСН, і використовуються для виконання його завдань, передбачених цим Положенням, або на благодійні цілі, а у випадках, передбачених законодавчими актами, за рішенням суду направляються в доход держави.

7.4. Фінанси і майно, передані органу ОСН міською радою і її виконавчими органами, підлягають поверненню в бюджет міста Одеси і виконавчому комітету міської ради відповідно протягом тижневого терміну з дня прийняття міською радою рішення про дострокове припинення повноважень органу ОСН.

Нормативно-правові акти, література:

1. Закон України "Про органи самоорганізації населення" від 11 липня 2001 року.
2. Закон "Про місцеве самоврядування в Україні" від 21 травня 1997 року.
3. Постанова Верховної Ради України "Про затвердження Положення про загальні збори громадян за місцем проживання в Україні" від 17 грудня 1993 року.
4. Податковий кодекс України.
5. Наказ Державної податкової адміністрації №37 від 24.01.2011 року (зарєєстровано в Міністерстві юстиції від 09.02.2011 р. за N 161/18899) "Про затвердження Положення про Реєстр неприбуткових установ та організацій".
6. Закон України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців" від 15 травня 2003 року.
7. Наказ Державного комітету з питань регуляторної політики та підприємництва „Про затвердження форм реєстраційних карток" №67 від 9 червня 2004 року.
8. Закон України "Про державну статистику" від 17 вересня 1992 року.
9. Створення, реєстрація та діяльність органів самоорганізації населення (рекомендації для тих, хто вирішив скористатися можливостями локальної демократії)// Методичні рекомендації, підготовлені Миколаївською міською громадською організацією "Фонд розвитку м. Миколаєва", 2005 р.
10. Удосконалення нормативно-правового забезпечення діяльності органів самоорганізації населення. Збірник матеріалів Четвертої всеукраїнської науково-практичної конференції з питань самоорганізації населення. Під редакцією О.С. Орловського, В. І. Брудного, А.С. Крупника. - 2009. (<http://samoorg.com.ua/wp-content/uploads/2009/11/sbirnyk-iv-konferencii-organiv-son.pdf>)
11. Моніторинг діяльності органів місцевого самоврядування щодо створення умов для розвитку громадських організацій та органів самоорганізації населення. Аналітичний звіт. В.І. Брудний, А.С. Крупник, О.С. Орловський. - 2008. (<http://samoorg.com.ua/wp-content/uploads/2009/07/vplyv-miscevoi-vlady-na-iii-sektor.pdf>)
12. Стан локальної демократії в містах України: роль громад та органів місцевого самоврядування. Аналітичний звіт за підсумками виконання проекту "Моніторинг діяльності органів місцевого самоврядування у сфері розвитку локальної демократії".— 2008. (<http://samoorg.com.ua/wp-content/uploads/2008/09/stan-lokalnoi-demokratii.pdf>)
13. Типовий регламент органу самоорганізації населення міста Одеси. В.І.

-
-
- Брудний, А.С. Крупник, О.С. Орловський. – 2008. (<http://samoorg.com.ua/wp-content/uploads/2009/01/reglament-osn.pdf>)
14. Развитие органов самоорганизации населения в Украине: проблемы теории и практики. Сборник материалов Второй всеукраинской научно-практической конференции по вопросам самоорганизации населения. – 2007. (<http://samoorg.com.ua/wp-content/uploads/2008/08/sbornik-ii-konferencii-organy-son.pdf>)
  15. Качественные жилищно-коммунальные услуги - общее дело власти и общественности. Сборник материалов Третьей Всеукраинской научно-практической конференции по вопросам самоорганизации населения. – 2007. (<http://samoorg.com.ua/wp-content/uploads/2008/08/kommunalnye-uslugi.pdf>)
  16. Мішина Н. В. Конституційно-правове регулювання діяльності органів самоорганізації населення: порівняльно-правове дослідження : монографія / Н. В. Мішина. – О. : Друкарський дім, 2009. – 298 с.
  17. Устав территориальной громады города Одессы. Основные этапы создания. Под редакцией В. И. Брудного, А. С. Крупника, А. С. Орловского. – 2007. (<http://samoorg.com.ua/wp-content/uploads/2008/09/ustav-goroda-odessy1.pdf>)
  18. Создание, организация работы и ликвидация органов самоорганизации населения в городе Одессе. Методические рекомендации (2-е изд., дополненное и измененное). Орловский А.С. – 2006. (<http://samoorg.com.ua/wp-content/uploads/2008/08/sozдание-registraciya-osn.pdf>)
  19. Делегирование полномочий органам самоорганизации населения. Сборник нормативных материалов и методические рекомендации. Крупник А.С., Орловский А.С. – 2005. (<http://samoorg.com.ua/wp-content/uploads/2008/07/delegirovanie-polnomochiy-osn.pdf>)
  20. Методика отбора органов самоорганизации населения для делегирования им Одесским городским советом части собственных полномочий, финансов и имущества. Брудный В.И., Крупник А.С., Орловский А.С. – 2005. (<http://samoorg.com.ua/wp-content/uploads/2008/07/metodika-otbora-osn-dlya-delegirovaniya.pdf>)
  21. Делопроизводство в органах самоорганизации населения: сборник правил и типовых форм. Крупник А.С., Орловский А.С. – 2004. (<http://samoorg.com.ua/wp-content/uploads/2008/07/deloproizvodstvo-v-osn.pdf>) є перероблене і доповнене друге видання: Орловский А. С. Создание, организация работы и ликвидация органов самоорганизации населения в городе Одессе. Методические рекомендации (2 – е изд., дополненное и измененное) / А. С. Орловский. – Одесса: ХОББИТ – ПЛЮС, 2006. – 180 с.
-
-